

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ГЛУХІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ОЛЕКСАНДРА ДОВЖЕНКА**

Кучер О. А.

**Методичні рекомендації щодо підготовки майбутніх бакалаврів з
професійної освіти (будівництво і зварювання) до організації дуального
навчання в закладах освіти**

УДК 378.147.091.33-027.22:377(072)

*Затверджено вченою радою Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка
Протокол № 9 від 25 березня 2026 року*

Рецензенти:

Курок В. П., доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, завідувач кафедри технологічної і професійної освіти Глухівського НПУ ім. О. Довженка;

Бурдун В. В., кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри професійної освіти, ресторанного та туристичного бізнесу Луганського національного університету ім. Т. Шевченка.

Кучер О. А.

К 95 Методичні рекомендації щодо підготовки майбутніх бакалаврів з професійної освіти (будівництво і зварювання) до організації дуального навчання в закладах освіти / за заг. ред. Є. О. Маринченка. Глухів: Глухівський НПУ ім. О. Довженка, 2026. 99 с.
ISBN 978-966-376-148-0

У методичних рекомендаціях розкрито зміст та шляхи підготовки майбутніх бакалаврів з професійної освіти (будівництво і зварювання) до організації дуального навчання в закладах освіти. Методичне видання призначене для викладачів закладів освіти, методистів, здобувачів освіти, зацікавлених у впровадженні дуального навчання і підвищенні якості підготовки майбутніх бакалаврів з професійної освіти.

УДК 378.147.091.33-027.22:377(072)

ISBN 978-966-376-148-0

© Кучер О. А., 2026

© Глухівський НПУ ім. О. Довженка, 2026

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ БАКАЛАВРІВ З ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ (БУДІВНИЦТВО І ЗВАРЮВАННЯ) ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ДУАЛЬНОГО НАВЧАННЯ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ.....	Ошибка! Закладка не определена.
1.1. Сутність дуального навчання в зарубіжній та вітчизняній педагогічній теорії.....	6
1.2. Сучасний стан підготовки майбутніх бакалаврів з професійної освіти до організації дуального навчання в закладах освіти	14
1.3. Зміст, структура, критерії, показники та рівні готовності майбутніх бакалаврів з професійної освіти (будівництво і зварювання) до організації дуального навчання в закладах освіти	23
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА РЕАЛІЗАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ БАКАЛАВРІВ ІЗ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ (БУДІВНИЦТВО ТА ЗВАРЮВАННЯ) ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ДУАЛЬНОГО НАВЧАННЯ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ.....	28
2.1. Формування в майбутніх фахівців усвідомленої професійної мотивації до організації дуального навчання	28
2.2. Інтеграція теоретичної та практичної підготовки майбутніх бакалаврів з професійної освіти	323
2.3. Упровадження інноваційних педагогічних технологій в освітній процес підготовки фахівців	3751
2.4. Здійснення рефлексійно-аналітичного супроводу підготовки майбутніх бакалаврів з професійної освіти до організації дуального навчання в закладах освіти	37
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	59
ДОДАТКИ	4866

ПЕРЕДМОВА

Сучасний етап розвитку суспільства позначений глибокими трансформаційними процесами, зумовленими переходом від індустріальної до цифрової моделі розвитку, що суттєво впливає на всі сфери життєдіяльності, зокрема на систему професійної освіти. В Україні особливої актуальності набуває модернізація професійної підготовки майбутніх бакалаврів з професійної освіти відповідно до вимог ринку праці, що підтверджується положеннями чинних нормативно-правових документів та стратегічних програм розвитку освіти. Значне місце в цьому процесі посідає впровадження дуальної форми здобуття освіти, яка передбачає органічне поєднання теоретичної підготовки майбутніх бакалаврів з професійної освіти з практичною діяльністю в реальному виробничому середовищі.

Попри позитивні тенденції розвитку дуальної освіти, зберігаються суперечності між запитами ринку праці та можливостями сучасної системи професійної підготовки, між необхідністю якісної практичної складової та обмеженістю матеріально-технічних ресурсів, між потребою в спеціально підготовлених педагогічних кадрах та недостатньою готовністю закладів освіти до забезпечення їх цільової підготовки. У цьому контексті особливої значущості набуває питання підготовки майбутніх бакалаврів із професійної освіти (будівництво і зварювання) до організації дуального навчання.

Підготовка майбутніх бакалаврів з професійної освіти до роботи в умовах дуальної форми здобуття освіти сприяє підвищенню якості фахової підготовки, зменшенню кваліфікаційного розриву між освітою та виробництвом, формуванню в майбутніх бакалаврів з професійної освіти практичних умінь і компетентностей, затребуваних сучасною економікою. Вагомого значення набуває інтеграція теоретичної та практичної підготовки, використання інноваційних педагогічних технологій, забезпечення партнерської взаємодії між закладами освіти та роботодавцями.

У запропонованих матеріалах розкрито методику реалізації педагогічних умов підготовки майбутніх бакалаврів із професійної освіти (будівництво і зварювання) до організації дуального навчання в закладах освіти. Вони спрямовані на вдосконалення змісту, форм і методів професійної підготовки, підвищення її відповідності сучасним викликам, євроінтеграційним процесам та потребам ринку праці.

Сподіваємося, що запропоновані науково-методичні розробки стануть практично значущим інструментом для науковців, педагогічних працівників, керівників закладів освіти та стейкхолдерів, залучених до

організації та розвитку дуальної освіти, сприятимуть підготовці висококваліфікованих бакалаврів з професійної освіти та формуванню конкурентоспроможного людського капіталу України.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ БАКАЛАВРІВ З ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ (БУДІВНИЦТВО І ЗВАРЮВАННЯ) ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ДУАЛЬНОГО НАВЧАННЯ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

1.1. Сутність дуального навчання в зарубіжній та вітчизняній педагогічній теорії

У сучасному світі, де динамічний розвиток технологій і зміни в економічній сфері потребують від фахівців широкого спектра компетентностей і професійних навичок, питання якісної та орієнтованої на практику освіти стає чимдалі актуальнішим. Сьогодні роботодавці все частіше говорять про кваліфікаційний розрив між навичками, які потрібні на робочому місці, і тими, які випускник отримав після завершення навчання в закладі освіти, акцентуючи на слабких сторонах традиційної освіти [42].

Кваліфікаційний розрив (skills gap) визначається як невідповідність між вимогами роботодавців до рівня кваліфікаційних навичок випускників університетів і реальними навичками, якими вони володіють. Цей термін описує ступінь розвитку кожної конкретної навички. Поняття, пов'язане із цим, – кваліфікаційна невідповідність (skills mismatch) – стосується частки працівників, чії професійні навички неповністю відповідають потребам роботодавців, спричиняючи кадровий дефіцит. У зв'язку із цим сучасні заклади освіти стикаються з викликом розроблення ефективних моделей підготовки, спрямованих на мінімізацію таких розривів [10].

За оцінками дослідників, ідея дуальної підготовки була започаткована в надрах Німецької системи професійної освіти XII ст., коли гільдії ремісників регулювали освітній процес для підготовки підмайстрів та майстрів. У XIX ст. традиційні професійно-технічні школи виникли внаслідок суспільної та освітньої політики. Підмайстри були зобов'язані відвідувати ці школи для розширення загального рівня освіти, у яку поступово вводилися професійні предмети [3]. Наукове обґрунтування такої форми здобуття освіти було здійснено наприкінці XIX ст. Г. Кершенштейнером (1854–1932) під час побудови концепції практико-орієнтованих шкіл [46].

Походження дуального підходу базується на ідеї проведення практичних занять в компанії паралельно з викладанням теорії (та загальноосвітніх предметів) у школі. У Німеччині ця система була організована великою конференцією в 1920 році, що визначила її поточну структуру (рис. 1.1). У цей же період промисловість систематично почала впроваджувати таку систему навчання [30].

Навчання на робочому місці		Професійна освіта
	Взаємодія державного бізнесового й освітнього секторів	
Дослідження і консалтинг для потреб професійної освіти		Професійні та освітні стандарти

Рис. 1.1. Німецька система дуальної професійної освіти

Власне поняття дуальної системи професійної освіти з'явилося в Німеччині вже в другій половині 60-х рр. XX ст. унаслідок дискусії щодо нововведеного в 1969 році закону про професійну освіту як нової, більш гнучкої форми організації професійного навчання [1].

Як указують довідкові джерела, *дуальна система* (від лат. dualis – подвійний) передбачає узгоджену взаємодію освітньої та виробничої сфер із підготовки кваліфікованих кадрів певного профілю в межах визначених форм навчання, перерозподілу видів підготовки, переоцінки результатів навчання [32].

Згідно з Міжнародною стандартною кваліфікацією ЮНЕСКО, *дуальна система освіти* є організованим освітнім процесом, у межах якого реалізуються освітні програми, що об'єднують часткову зайнятість на виробництві з навчанням за неповним навантаженням у традиційній шкільній та університетській системах [43].

Концепція підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти визначає цей феномен як «спосіб здобуття освіти, що передбачає поєднання навчання осіб у закладах освіти (в інших суб'єктів освітньої діяльності) з навчанням на робочих місцях на підприємствах, в установах та організаціях для набуття певної кваліфікації зазвичай на основі договору, як правило, на основі договору про здійснення навчання за дуальною формою здобуття освіти» [12].

У Законі України «Про вищу освіту» (2014) *дуальна форма здобуття вищої освіти* потрактовується як «спосіб здобуття освіти здобувачами денної форми, що передбачає навчання на робочому місці на підприємствах, в установах та організаціях для набуття певної кваліфікації

обсягом від 25% до 60% загального обсягу освітньої програми на основі договору» [6, ст. 49, ч. 6].

Європейський центр розвитку професійної освіти (Cedefop) визначає *дуальне навчання* як процес здобуття знань і навичок через виконання практичних завдань у професійному контексті, а також через рефлексію цього досвіду [40].

У загальноєвропейському контексті в галузі вищої освіти використовується термін «work-based learning» (WBL) – «навчання на робочому місці», який, із певною часткою умовності можна тлумачити як дуальне навчання. Із точки зору розробників, сучасне дуальне навчання є фундаментальним аспектом професійної освіти і має на меті допомогу студентам набутися знань, навичок і компетенцій, які мають цінність для професійного життя [46].

Система дуальної освіти в Німеччині унікальна та викликає великий інтерес у країнах Європейсько Союзу та за їх межами. Продуктивність праці є фундаментальним показником для економічного зростання, однак продуктивність в Європі нижча, ніж у світових конкурентів, і Європі критично не вистачає кваліфікованих працівників, особливо тих, які здатні використовувати нові технології [46].

Однак упровадження німецької моделі в національні системи освіти інших країн ускладнюється наявними освітніми традиціями, вимогами законодавства та передусім станом економіки. Тож він не може бути некритично перенесений на вітчизняні освітні реалії та соціально-економічні умови [41].

Свої унікальні, однак концептуально близькі до німецької моделі пропонують й інші країни світу. Це, зокрема, програма учнівства Австрії [39], дворічні програми професійної підготовки Швейцарії [4], а також підхід Швейцарського федерального інституту професійної освіти та навчання (SFIVET), який забезпечує підготовку вчителів, інструкторів та екзаменаторів і бере участь у дослідницьких та інноваційних програмах [2]; адаптована до специфіки країн німецька модель, що функціонує в Болгарії та Румунії [23], «кваліфікаційні контракти» в системі народної освіти Франції [17]. Окрім цього, варто відзначити те, що німецькі виробничі компанії, розташовані в США, успішно продовжують практики дуального професійного навчання, що вможливило подолання дефіциту кваліфікованих виробників ряду гостродефіцитних професій. Це, наприклад, такі проекти, як «Промисловий консорціум для передового технічного навчання» (ICATT), «Консорціум вищої технічної підготовки Джорджії» (GA CATT) та ін. [2].

Із зазначеного вище можна дійти висновку щодо існування двох різних типів дуальних систем навчання:

1) об'єднаної та скоординованої дуальної системи, яка функціонує за умови державної відповідальності зі спільною компетенцією держави й економіки (наприклад, у Швейцарії);

2) розділеної дуальної системи, яка також перебуває під державною відповідальністю, проте переважно регулюється економікою (наприклад, у Німеччині).

Відповідно до «Положення про дуальну форму здобуття вищої та фахової передвищої освіти» (2023), її основними завданнями є «підвищення якості підготовки фахівців, які формують основу трудового потенціалу для інноваційного розвитку економіки, відповідно до сучасних вимог ринку праці і потреб роботодавців шляхом: модернізації змісту та способів реалізації практичної складової освітнього процесу; підвищення мотивації здобувачів освіти до навчання; посилення ролі роботодавців у системі підготовки фахівців на всіх етапах – від участі у формуванні змісту освітніх програм до оцінювання результатів навчання; підвищення конкурентоздатності випускників закладів освіти, скорочення періоду їх адаптації до професійної діяльності, сприяння зростанню рівня зайнятості молоді; зміцнення механізму, що забезпечує інтегрування освіти, науки і практичної діяльності в усіх галузях економіки, задля безперервного поступального руху завдяки тісній співпраці та прискореному обміну знаннями та інноваціями» [3].

Серед методологів та теоретиків професійної освіти значний інтерес становить інтеграція класичної дуальної системи професійної підготовки у сферу вищої освіти. Проте, як свідчать дослідження, в українському освітньому просторі дуальну систему у вищій школі часто сприймають лише як спосіб поєднання студентами навчання та роботи.

Ми підтримуємо думку тих дослідників, які вказують на помилковість такого підходу, оскільки дуальна система передбачає глибшу інтеграцію теоретичного навчання з практичною підготовкою, що вимагає тісної співпраці між закладами освіти та роботодавцями й укладання тристоронньої угоди.

Отже, у контексті модернізації та інтеграції освітніх процесів *дуальність* є комплексною методологічною концепцією, яка передбачає гармонійну взаємодію між освітнім та виробничим середовищем для підготовки висококваліфікованих фахівців різних освітніх і кваліфікаційних рівнів. Ознаками дуальної освіти є:

– укладання тристоронньої угоди між підприємством, здобувачем освіти та закладом освіти, що регламентує умови навчання, графік освітнього процесу та фінансові зобов'язання сторін;

– організація освітнього процесу, за якої більшу частину часу (70–80%, тобто 3–4 дні на тиждень або 2–3 тижні на місяць) здобувачі освіти перебувають на підприємстві, де формують практичні вміння та навички;

– переважне фінансування професійної підготовки з боку роботодавця, який бере на себе витрати на стипендіальне забезпечення, оплату праці наставників, заробітну плату здобувачам освіти та частину витрат, пов'язаних з їхнім навчанням у закладі освіти;

– надання підприємствам – соціальним партнерам державної підтримки у вигляді субсидій, що стимулює їхню участь в організації освітнього процесу. Наприклад, у Словенії на підготовку одного здобувача щороку спрямовується до 1000 євро. В Австрії держава компенсує роботодавцям витрати на оплату праці здобувачів: три місяці заробітної плати впродовж першого року, два місяці – другого та один місяць на третьому або, за наявності, четвертому році навчання.

Навчання за дуальною системою передбачає укладання «Договору про виробниче навчання» між абітурієнтом і роботодавцем. У цьому документі обов'язково зазначаються такі ключові положення, як-от: мета навчання, майбутній вид професійної діяльності, зміст і тривалість навчання, заходи поза межами підприємства, режим робочого дня, випробувальний термін, умови оплати праці, тривалість відпустки, а також підстави для розірвання договору. Документ має забезпечувати раціональне та планове навчання, а також захищати права здобувача освіти від можливих порушень з боку роботодавця.

Контроль за якістю виробничого навчання, проведення підсумкових іспитів і присвоєння кваліфікації здійснюють торгово-промислові палати або інші вповноважені галузеві, професійні чи сертифікаційні установи відповідно до національного законодавства. Вони також відповідають за реєстрацію договорів про виробниче навчання і перевірку підприємств щодо наявності необхідних умов і кваліфікованого персоналу задля забезпечення повноцінної підготовки фахівців.

У межах дуальної системи освіти відбуваються суттєві зміни як у структурі освітнього процесу загалом, так і в організації навчально-виробничої діяльності зокрема. Насамперед це стосується співвідношення між теоретичним і практичним навчанням, про що вже йшлося. Лише 30% часу відводиться на теоретичну підготовку, тоді як решта 70% відведено виробничому навчанням та практиці. Під час практичного етапу здобувач освіти має змогу випробувати себе в майбутній професійній сфері, оцінити її відповідність власним очікуванням та, за необхідності, змінити напрям підготовки на більш прийнятний [13].

Освітній процес у такій моделі організований на основі блочно-модульної структури. Після завершення базового модуля в закладі освіти теоретична підготовка (1–2 тижні) чергується з виробничою практикою, яка триває 4–8 тижнів на базі підприємств чи установ суб'єкта господарювання. Існують також альтернативні варіанти організації освітнього процесу. Наприклад, протягом одного тижня студенти можуть проводити два дні в

закладі освіти і три-чотири дні на виробництві. Або ж місяць відводиться на теоретичне навчання, після чого кілька місяців студенти проходять виробничу практику. Незважаючи на різноманіття форматів, основне співвідношення між обсягом теоретичного й практичного навчання залишається незмінним [11].

Практична складова інтегрована в навчальні плани й програми. Студенти під час практики складають звіти, які потім презентуються в закладі освіти як частина вивчення відповідних дисциплін. Організація цієї діяльності здійснюється під керівництвом викладача закладу освіти та наставника на виробництві, що забезпечує гармонійне поєднання теорії й практики [18].

Окремо змінюється підхід до оцінювання та присвоєння кваліфікації випускникам, що потребує попереднього розроблення освітньо-професійних програм і навчальних планів у співпраці з роботодавцями. Підсумкове оцінювання результатів навчання також проводиться спільно, базуючись на реальних показниках професійної підготовки, які підтверджуються під час роботи в умовах виробництва.

Високу стійкість і придатність системи дуальної освіти С. Ігнатенко і В. Ковальчук пояснюють тим, що вона відповідає потребам усіх сторін, які беруть участь у цьому процесі, а саме: держави, закладів освіти, підприємств або організацій та здобувачів освіти [4]. А виклики і проблеми, пов'язані з її запровадженням, є цілком переборними у випадку вираженого підходу до організації дуальної освіти (див. табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Переваги та недоліки дуальної форми здобуття освіти для всіх партнерів

ПЕРЕВАГИ		
Підприємство	Студент	Заклад освіти
<ul style="list-style-type: none"> ➤ отримання кваліфікованого та професійно адаптованого працівника; ➤ участь у розробці нових рамок кваліфікації; ➤ наукове й соціально-економічне співробітництво з ЗВО; 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ заробіток безпосередньо на майбутньому робочому місці; ➤ формування професійної компетентності в реальних умовах виробництва; ➤ гарантоване працевлаштування; ➤ гнучкий графік навчання; 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ додаткове фінансування; ➤ постійне оновлення матеріально-технічної бази; ➤ наукове й соціально-економічне співробітництво; ➤ участь у розробленні нових професійних

<ul style="list-style-type: none"> ➤ переваги від держави 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ професійна адаптація ще під час навчання 	<ul style="list-style-type: none"> стандартів; ➤ стажування й підвищення кваліфікації безпосередньо у виробничій сфері
ВИКЛИКИ		
Підприємство	Студент	Заклад освіти
<ul style="list-style-type: none"> ➤ складнощі фінансування дуальної системи; ➤ витрати на підготовку кваліфікованих наставників; ➤ необхідність ретельного планування розвитку трудових ресурсів; ➤ відсутність галузевих професійних рамок кваліфікацій 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ необхідність професійної та навчальної мотивації; ➤ наявність чітких професійних орієнтирів; ➤ сформована культура праці 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ готовність до змін у формах організації навчання; ➤ оновлення нормативної бази; ➤ готовність до соціального партнерства; ➤ ризики втрати роботи через передання частини навантаження на виробництво

Поряд із безсумнівними перевагами запровадження дуальної форми здобуття освіти супроводжується низкою суттєвих викликів. Одним із провідних є дефіцит кадрів, зумовлений стрімким розвитком технологій, інертністю системи освіти, а також відтоком фахівців за кордон і в інші сектори економіки. Це негативно позначається на забезпеченні різних галузей кваліфікованими працівниками. Додаткові виклики пов'язані з запровадженням нових стандартів у виробничій, екологічній та військовій сферах, що зумовлює підвищення вимог до якості підготовки кадрів.

Ослаблення значення функції підготовки фахівців у системі освіти та недостатня оперативність оновлення освітніх програм відповідно до потреб ринку праці приводять до неузгодженості між освітніми стандартами й вимогами роботодавців. У результаті цього випускники, володіючи ґрунтовними теоретичними знаннями, нерідко не мають достатнього рівня практичних умінь. Суттєвою перешкодою залишається також невідповідність матеріально-технічної бази закладів освіти сучасним вимогам, що ускладнює реалізацію якісної практичної підготовки. У сукупності зазначені чинники актуалізують доцільність запровадження дуальної форми здобуття освіти, що забезпечує ефективніше досягнення

програмових результатів навчання та відповідність підготовки потребам ринку праці [31, с. 17].

Ключовою ідеєю дуальної освіти є її тісний зв'язок із ринком праці та потребами роботодавців, а також функціонування на основі соціального партнерства [11] (рис. 1.2).

Рис. 1.2. Сутність дуальної освіти

Партнерство між стейкхолдерами та закладами освіти є ключовим фактором для ефективної реалізації дуальної форми здобуття освіти. Стейкхолдери, зокрема роботодавці, відіграють важливу роль у забезпеченні студентів можливістю здобути практичні навички на робочих місцях. Це партнерство сприяє узгодженню освітніх програм із потребами ринку праці, забезпечуючи відповідність теоретичного навчання практичним вимогам сучасного виробництва. Співпраця між закладами освіти та підприємствами сприяє адаптації освітніх програм до актуальних вимог ринку праці, що надає випускникам конкурентні переваги на ринку праці. Особливу вагу має інтеграція здобувачів освіти у виробничий процес, реалізація повноцінної навчально-професійної діяльності, що сприяє їхньому професійному зростанню та стимулює розвиток професійних навичок, затребуваних на ринку праці [17].

Огляд первинних джерел показує такі моделі дуальної освіти, які функціонують у різних країнах світу і можуть бути реалізовані в освітній сфері України (рис. 1.3).

Рис. 1.3. Сучасні моделі дуальної освіти

Отже, огляд першоджерел дав змогу уточнити сутність дуального навчання як форми поєднання теоретичної підготовки з практичною діяльністю в умовах реального виробництва, а також окреслити основні підходи до його впровадження в закладах освіти. Узагальнення наукових позицій дало підстави визначити актуальність проблеми організації дуального навчання в закладах професійної, фахової передвищої та вищої освіти, а також відповідної підготовки до її реалізації для майбутніх бакалаврів з професійної освіти.

1.2. Сучасний стан підготовки майбутніх бакалаврів з професійної освіти до організації дуального навчання в закладах освіти

Одним з перспективних підходів до якісного оновлення професійної підготовки та забезпечення високої конкурентоспроможності випускників є створення програм, що враховують досвід організації дуального навчання. Установлено, що дуальна система освіти активно функціонує в багатьох країнах Європи, до неї залучено близько 50%. Дуальна освіта дала новий

імпульс розвитку таким країнам Східної Азії, як Південна Корея і Китай, де вона охоплює близько 33% осіб, що навчаються [36].

Життєздатність і результативність дуальної системи пояснюється тим, що вона узгоджує інтереси здобувачів освіти, працівників, закладів освіти, підприємств, держави, суспільства та міжнародної бізнес-спільноти.

В Україні сьогодні постала необхідність у вирішенні проблеми побудови нової системи професійної освіти, яка відповідає світовим тенденціям і вимогам ринку праці. У цьому контексті важливо використовувати досвід провідних країн світу в підготовці робітничих кадрів.

Європейський Союз на сьогодні є лідером у цьому напрямі завдяки широкому запровадженню дуальної системи в систему професійної освіти [9].

Варто зазначити, що зарубіжний досвід, зокрема німецький, не може бути механічно перенесений на освітні та соціально-економічні умови України без відповідної адаптації.

Базуючись на цих уточненнях, розкриємо поступ дуальної освіти і відповідні зміни в системі підготовки кадрів для її організації в закладах професійної освіти України різного рівня.

На українських освітніх теренах ще з XIX століття сформувалися два основні підходи до здобуття освіти. Перший полягав у класичній академічній освіті, яка базувалася на принципах фундаменталізації знань. Другий шлях, відомий як «реальна освіта», орієнтувався на здобуття спеціальності з акцентом на практичну підготовку в умовах виробництва. Так, майбутні вчителі одночасно з навчанням працювали в школах, які функціонували як структурні підрозділи вчительських інститутів, а підготовка робітників здійснювалася безпосередньо на промислових підприємствах [23].

Участь підприємств у професійній підготовці також простежується в сучасній моделі навчання за цільовим замовленням. Здобувач освіти, уклавши угоду з підприємством, отримує можливість вступу на обрану спеціальність незалежно від конкурсних балів, фінансову підтримку у вигляді стипендії, а також доступ до баз практики, виконання кваліфікаційної роботи та гарантоване працевлаштування після завершення навчання [32].

Упровадження міжнародного досвіду дуальної освіти в систему освіти України стало актуальним кроком для адаптації навчальних програм до вимог сучасного ринку праці. Сучасні здобувачі освіти прагнуть більшої гнучкості у виборі освітніх і кар'єрних траєкторій, а також гарантій професійної конкурентоспроможності на ринку праці.

У цьому контексті нова редакція Закону України «Про освіту» (2017) закріпила дуальну форму навчання як одну з можливих форм поряд з інституційною та індивідуальною [6].

26 грудня 2017 року під час розширеного засідання Колегії Міністерства освіти і науки України (МОН України) була презентована Концепція підготовки фахівців за дуальною формою навчання, яка була затверджена 19 вересня 2018 року [12]. У Концепції визначено поетапну реалізацію впровадження дуальної освіти до 2023 року, що передбачала три послідовні етапи: формування нормативно-правового забезпечення у 2018–2019 рр., розроблення та апробацію типових моделей у 2019–2020 рр., а також створення кластерів дуальної освіти у 2020–2023 рр. Загалом поставлені в межах Концепції завдання були реалізовані, що створило підґрунтя для подальшого розвитку дуальної системи освіти в Україні.

Питання дуальної освіти також розглядаються Концепцією реалізації державної політики у сфері професійної освіти «Сучасна професійна освіта» на період до 2027 року. У цьому документі особлива увага приділяється підвищенню якості професійної освіти, запровадженню дуальної системи, децентралізації управління та фінансування, а також розвитку публічно-приватного партнерства в професійній освіті та навчанні [7].

Своєю чергою, Указ Президента України «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» (2019) конкретизує завдання впровадження дуальної освіти в Україні, акцентуючи на необхідності підвищення якості професійної підготовки, розширення доступу до практико-орієнтованого навчання, розвитку партнерства між закладами освіти та роботодавцями, сприяння працевлаштуванню молоді та формування конкурентоспроможного людського капіталу. Реалізація цих завдань забезпечує узгодження системи освіти з потребами національної економіки та стратегічними орієнтирами сталого розвитку до 2030 року [11].

Для впровадження дуальної форми освіти в Україні створена відповідна нормативна база (табл. 1.2).

Таблиця 1.2

Нормативна база підготовки фахівців у закладах фахової передвищої та вищої освіти за дуальною формою здобуття освіти

№	Нормативно-правовий документ
1.	Постанова Кабінету Міністрів України від 16.01.2013 № 20 «Про затвердження Порядку укладення договору про стажування студентів закладів вищої освіти та учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти на підприємствах, в установах та організаціях

2.	Закон України «Про вищу освіту» від 28.12.2014 № 1656-VII (зі змінами в редакції від 16.01.2020) стаття 49
3.	Наказ МОН України від 23 червня 2017 р. № 916 «Про впровадження елементів дуальної форми навчання у професійну підготовку кваліфікованих робітників»
4.	Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 р. № 2145-VIII (зі змінами), статті 5, 9
5.	Наказ МОН України від 15 травня 2018 р. № 473 «Про розширення переліку закладів професійної (професійно-технічної) освіти для впровадження елементів дуальної форми навчання»
6.	Концепція розвитку педагогічної освіти від 16.07.2018 № 776
7.	Концепція підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти від 19.09.2018 № 660-р
8.	Розпорядження Кабінету Міністрів України від 03.04.2019 № 214-р «Про затвердження плану заходів з реалізації Концепції підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти»
9.	Наказ МОН України від 15.10.2019 № 1296 «Щодо запровадження пілотного проекту у закладах фахової передвищої та вищої освіти з підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти»
10.	Закон України «Про фахову передвищу освіту» від 18.12.2019 № 2745-VIII (зі змінами від 23.03.2023)
11.	Розпорядження Кабінету Міністрів України від 23.02.2022 № 286-р «Про схвалення Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 роки»
12.	Положення про дуальну форму здобуття фахової передвищої освіти від 13.04.2023 № 426
13.	Закон України «Про професійну освіту» № 4574-IX (від 21.08.2025)

З метою посилення практичного складника підготовки здобувачів освіти та забезпечення якості освіти на рівні сучасних вимог у закладах освіти України різних рівнів проведено ряд експериментів щодо адаптації, запровадження та апробації моделі дуальної освіти [11].

У контексті підготовки педагогів з професійної освіти це набуває особливої ваги, оскільки саме вони мають забезпечувати організацію та методичний супровід дуального навчання в закладах освіти [16].

В Україні сьогодні існують дві моделі дуальної вищої освіти: одна передбачає комбінування навчання в закладі освіти та на підприємстві для студентів, які отримують свою першу вищу або фахову передвищу освіту, а

інша модель розроблена для тих, хто вже має фахову передвищу або вищу освіту, працює на підприємстві і має бажання продовжити навчання відповідно до свого профілю або профілю, визначеного підприємством [4].

Здебільшого в закладах освіти застосовується модель із інтегрованою практичною підготовкою. Перехід на дуальну форму здобуття освіти зазвичай відбувається з 3–4 курсу або з 1 курсу магістратури. Варіанти організації освітнього процесу та графіки чергування фаз навчання в закладі освіти й на підприємстві відрізняються залежно від специфіки підготовки здобувачів за певними спеціальностями та потреб підприємства [43].

Між тим поширеною проблемою залишається спосіб організації практичної підготовки зі збереженням її обсягу від 70%. Для цього практикуються певні підходи задля збереження балансу між академічним навантаженням закладів освіти і реальними потребами виробництва. Основна ідея – не зменшувати обсяг теоретичної підготовки, а змінити її формат, перемістивши частину навчальних занять у лабораторії, майстерні та на виробничі майданчики, які є основою для практичного засвоєння матеріалу.

Одним із рішень є створення сучасних лабораторій і навчальних майстерень безпосередньо на базі підприємств, які беруть участь у реалізації дуальної форми здобуття освіти. Такі лабораторії можуть бути оснащені сучасною технікою та обладнанням, що дозволить студентам працювати в умовах, максимально наближених до реальних. Під час занять у таких лабораторіях викладачі ЗВО можуть проводити як теоретичні, так і практичні заняття, забезпечуючи навчальний процес, який водночас відповідає академічним стандартам і вимогам роботодавців [41].

Іншим важливим компонентом є організація стажування та практики безпосередньо на підприємстві, яке надає свої виробничі ресурси для виконання студентами навчальних завдань. У таких умовах практичні заняття супроводжуються наставництвом досвідчених працівників підприємства, а теоретична підготовка інтегрується в реальний виробничий процес. Наприклад, лекційний матеріал може викладатися в аудиторіях підприємства або з використанням мобільних навчальних платформ під час перерв між виробничими завданнями [46].

Для закладів освіти можна передбачити модернізацію університетських лабораторій та майстерень, у яких практичні заняття базуватимуться на технологіях, аналогічних тим, що використовуються на підприємствах. Це дозволить забезпечити якісну підготовку студентів навіть у тих випадках, коли вони тимчасово не мають доступу до реального виробництва. Таким чином, частина навчального навантаження закладу освіти зберігається, але адаптується до практичних потреб [21].

Свою особливість має підготовка бакалаврів із професійної освіти (будівництво та зварювання). Слід зазначити, що, окрім освітньої кваліфікації, вони отримують також і професійну – педагог професійного навчання. Особливість підготовки бакалавра з професійної освіти (будівництво та зварювання) в поєднанні двох складників – педагогічного і технологічного – в галузі будівництва і зварювання.

Важливість підготовки педагогів професійного навчання зростає, оскільки саме вони будуть навчати майбутнє покоління кваліфікованих фахівців у ЗП(ПТ)О, діяльність яких так потрібна для повоєнного відновлення України. Принагідно варто акцентувати на наявності гострого дефіциту кваліфікованих кадрів у будівельній галузі України. За оцінками професійних об'єднань, нестача фахівців сягає тут 40–70%, а більшість компаній відчуває кадровий голод. Це актуалізує розвиток дуальної освіти як ефективного механізму узгодження підготовки кадрів із потребами ринку праці [34].

Цілеспрямована підготовка майбутніх бакалаврів з професійної освіти (будівництво і зварювання) до організації дуального навчання зумовлена необхідністю забезпечення якісного проектування, реалізації та супроводу освітнього процесу в умовах тісної взаємодії закладів освіти з виробничим середовищем [20]. Дуальна форма навчання вимагає від педагога не лише ґрунтовних фахових знань, а й сформованих умінь організувати освітній процес на основі поєднання теоретичної підготовки з виробничою діяльністю, здійснювати координацію між усіма суб'єктами дуального навчання, забезпечувати методичний супровід здобувачів освіти та наставників із боку підприємств.

З метою виявлення стану підготовки майбутніх бакалаврів з професійної освіти до організації дуального навчання було розроблено авторську анкету-опитувальник для викладачів закладів вищої освіти. Анкета містить 20 запитань і спрямована на з'ясування рівня обізнаності викладачів щодо проблеми дуального навчання, наявності такої підготовки в освітніх програмах, виявлення здобутків і бар'єрів у її реалізації, а також формулювання пропозицій щодо вдосконалення підготовки педагогів професійної освіти до організації дуального навчання (додаток А). У межах дослідження опитування проведено серед 25 викладачів Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка, які мають науковий ступінь та вчене звання і стаж роботи у вищій школі понад 10 років.

За результатами анкетування встановлено, що більшість респондентів усвідомлює значущість підготовки педагогів до організації дуального навчання: 84,0% (21 особа) вважають, що така підготовка має бути окремим напрямом професійної підготовки, ще 12,0% (3 особи) підтримують це частково, і лише 4,0% (1 особа) не поділяють цієї позиції. Водночас рівень

нормативної обізнаності залишається нерівномірним: 52,0% (13 осіб) зазначили, що добре ознайомлені з нормативними документами, 32,0% (8 осіб) лише частково, а 16,0% (4 особи) вказали на відсутність такої обізнаності.

Власний рівень поінформованості щодо організації дуального навчання як високий оцінили 28,0% (7 осіб), як середній – 56,0% (14 осіб), як низький – 16,0% (4 особи). При цьому лише 48,0% (12 осіб) підтвердили, що проблема підготовки педагогів до організації дуального навчання системно розглядається в їхньому закладі освіти, 36,0% (9 осіб) зазначили епізодичність такої роботи, а 16,0% (4 особи) вказали на її відсутність.

Наявність спеціальної підготовки до організації дуального навчання в освітніх програмах підтвердили лише 32,0% (8 осіб), часткову реалізацію відзначили 44,0% (11 осіб), тоді як 24,0% (6 осіб) засвідчили її відсутність. Найпоширенішими формами реалізації такої підготовки визначено окремі теми в межах дисциплін та практичну підготовку (відповідно, 64,0% і 56,0% респондентів), тоді як повноцінні навчальні модулі або спеціалізовані курси щодо організації дуального навчання практично не представлені.

Безпосередню участь у підготовці здобувачів до організації дуального навчання підтвердили 36,0% (9 осіб), водночас власний досвід організації дуального навчання мають лише 28,0% (7 осіб). Підвищення кваліфікації викладачів з питань дуального навчання системно здійснюється, за оцінкою респондентів, лише у 24,0% випадків (6 осіб), епізодично – у 40,0% (10 осіб) і не здійснюється взагалі – у 36,0% (9 осіб).

Серед основних позитивних результатів підготовки майбутніх бакалаврів з професійної освіти до організації дуального навчання респонденти найчастіше відзначали практичну спрямованість підготовки (76,0%; 19 осіб), посилення зв'язку з роботодавцями (64,0%; 16 осіб), зростання професійної мотивації здобувачів (60,0%; 15 осіб), готовність випускників до реальних умов діяльності (56,0%; 14 осіб). Водночас 12,0% (3 особи) не зафіксували помітних позитивних результатів.

Професійному становленню майбутніх бакалаврів з професійної освіти така підготовка, на думку 80,0% (20 осіб), безумовно сприяє, 16,0% (4 особи) вважають, що сприяє частково, і лише 4,0% (1 особа) не вбачають такого впливу. Аналогічно, 84,0% (21 особа) переконані, що дуальна підготовка підвищує конкурентоспроможність випускників, 12,0% (3 особи) відповіли «частково», 4,0% (1 особа) – «ні».

До ключових бар'єрів підготовки майбутніх бакалаврів з професійної освіти до організації дуального навчання викладачі віднесли: відсутність чіткої методичної системи – 72,0% (18 осіб); слабку співпрацю з роботодавцями – 64,0% (16 осіб); нестачу підготовлених викладачів – 60,0% (15 осіб); недостатню нормативну базу – 56,0% (14 осіб); перевантаженість

освітніх програм – 48,0% (12 осіб). Дефіцит власної підготовленості до організації дуального навчання відчують 68,0% (17 осіб), частково – 20,0% (5 осіб), не відчують – 12,0% (3 особи).

Необхідність системного науково-методичного забезпечення підготовки майбутніх бакалаврів з професійної освіти до організації дуального навчання підтвердили 88,0% (22 особи). Найефективнішими формами підготовки респонденти визначили стажування на підприємствах – 76,0% (19 осіб), курси підвищення кваліфікації – 68,0% (17 осіб), методичні семінари – 60,0% (15 осіб), наставництво – 52,0% (13 осіб). Доцільність запровадження спеціального навчального модуля з підготовки до організації дуального навчання підтримали 84,0% (21 особа), а обов'язковий характер такої підготовки – 88,0% (22 особи). Готовність особисто брати участь у розробленні методичного забезпечення засвідчили 56,0% (14 осіб), за певних умов – 28,0% (7 осіб), не виявили готовності – 16,0% (4 особи).

Отримані результати засвідчують переважно позитивне ставлення викладачів до ідеї підготовки майбутніх бакалаврів з професійної освіти до організації дуального навчання та усвідомлення її значущості. Водночас встановлено, що така підготовка у вищій школі реалізується фрагментарно, без системного науково-методичного забезпечення та з обмеженим практичним залученням викладачів до організації дуального навчання. Виявлені бар'єри, зокрема дефіцит спеціальної методичної підготовки, недостатня співпраця з роботодавцями та нестача підготовлених кадрів, актуалізують необхідність цілеспрямованої підготовки майбутніх бакалаврів з професійної освіти до організації дуального навчання як окремого напрямку професійної підготовки.

З метою з'ясування рівня обізнаності здобувачів вищої освіти зі спеціальності 015.31 «Професійна освіта (будівництво і зварювання)» щодо дуальної форми здобуття освіти, їхнього ставлення до поєднання теоретичної підготовки з практичною діяльністю на підприємствах, а також готовності до майбутньої професійної діяльності в умовах дуального навчання було розроблено авторську анкету для здобувачів (додаток Б). Анкетування було спрямоване на виявлення уявлень студентів про дуальне навчання, їхнього практичного досвіду взаємодії з виробничим середовищем, оцінювання власної професійної підготовленості, бачення переваг і можливих труднощів запровадження дуальної форми здобуття освіти, а також їхніх очікувань щодо ролі педагога в організації цього процесу.

Отримані результати анкетування 20 майбутніх бакалаврів з професійної освіти свідчать про помірний рівень обізнаності студентів із сутністю дуального навчання. Так, 45% опитаних (9 осіб) зазначили, що добре розуміють зміст дуальної форми навчання, 40% (8 осіб) мають

загальне уявлення, тоді як 15% (3 особи) практично не орієнтуються в цьому питанні.

Водночас досвід дуального навчання мають лише 20% респондентів (4 особи). Саме ця група представлена здобувачами, які вже працюють у ЗПТО або на виробництві та поєднують навчання з реальною професійною діяльністю. 80% студентів (16 осіб) такого досвіду не мають, що підтверджує обмежене поширення дуальних практик на бакалаврському рівні.

Оцінюючи зв'язок теоретичної підготовки з реальними виробничими умовами, 55% (11 осіб) вважають його достатнім, 30% (6 осіб) – частково достатнім, 15% (3 особи) – недостатнім. При цьому всі студенти, які вже працюють у ЗП(ПТ)О, одноставно відзначили високий рівень практичної значущості такої підготовки.

Щодо готовності до майбутньої професійної діяльності в умовах дуального навчання, 50% студентів (10 осіб) оцінили її як середню, 35% (7 осіб) – як високу, 15% (3 особи) – як низьку. Найвищі показники готовності знову продемонструвала група студентів, що працюють.

Серед основних переваг дуального навчання здобувачі освіти найчастіше називали: набуття реального виробничого досвіду – 85% (17 осіб); швидшу адаптацію до професійної діяльності – 70% (14 осіб); зростання шансів на працевлаштування – 75% (15 осіб); підвищення мотивації до навчання – 60% (12 осіб).

Водночас здобувачі освіти вказали й на бар'єри впровадження дуального навчання: недостатню кількість баз практики, де запроваджено дуальне навчання – 65% (13 осіб); перевантаженість навчальних планів – 55% (11 осіб); недостатню координацію між закладом освіти та роботодавцями – 50% (10 осіб); нестачу викладачів, які мають власний виробничий досвід – 45% (9 осіб).

Щодо ролі викладачів у підготовці до організації дуального навчання, 80% здобувачів (16 осіб) уважають, що педагог має не лише викладати дисципліни, а й володіти реальним досвідом організації дуального навчання, тоді як 20% (4 особи) не вбачають у цьому принципової необхідності.

Отже, узагальнення результатів аналізу стану запровадження елементів дуальної освіти в Україні дає підстави констатувати наявність як позитивних зрушень, так і системних проблем. Практика реалізації дуального навчання демонструє низку вагомих ефектів, зокрема підвищення якості професійної підготовки, посилення мотивації здобувачів освіти, закладів освіти й роботодавців, розширення впливу стейкхолдерів на зміст і результати підготовки кадрів, стимулювання розроблення компетентнісно орієнтованих стандартів підготовки кваліфікованих

працівників і педагогічних кадрів, а також посилення автономії закладів освіти та децентралізації управління професійною освітою. Водночас результати опитування засвідчують, що підготовка майбутніх бакалаврів з професійної освіти до організації дуального навчання в закладах освіти в Україні перебуває переважно на етапі становлення й характеризується фрагментарністю та недостатньою системністю.

Аналіз освітньо-професійної програми «Професійна освіта (Будівництво)» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю А5 Професійна освіта, спеціалізацією А5.31 Професійна освіта (Будівництво і зварювання) Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка показав, що окремі аспекти підготовки до організації дуального навчання опосередковано відображені в змісті дисциплін загальнопрофесійної та фахової підготовки, у практичній складовій та програмних результатах навчання. Проте спеціально виокремлених освітніх компонентів, спрямованих безпосередньо на формування готовності до організації дуального навчання, у структурі програми не передбачено [21].

Реальне залучення здобувачів бакалаврського рівня до елементів дуального навчання має переважно епізодичний характер. У галузі будівництва і зварювання лише частина здобувачів посиджує навчання з виробничою діяльністю, що впливає на сформованість їхньої професійної позиції та розуміння специфіки майбутньої діяльності. Зазначене свідчить про потребу в більш чіткій структуризації підготовки до організації дуального навчання, її узгодженні із запитамі роботодавців та посиленні методичного забезпечення відповідного напрямку професійної підготовки. Поряд із цим зберігаються суттєві виклики, серед яких визначальними є недостатня впорядкованість нормативно-правового регулювання, обмеженість механізмів фінансування й стимулювання роботодавців, невизначеність ролі бакалавра з професійної освіти в умовах дуальної моделі, а також брак галузевих професійних стандартів і чітко окресленої професіограми.

Сукупність зазначених чинників підтверджує наявність значного потенціалу розвитку дуальної освіти в Україні та водночас об'єктивну потребу в цілеспрямованій підготовці майбутніх бакалаврів з професійної освіти до організації дуального навчання з урахуванням галузевої специфіки, зокрема у сфері будівництва і зварювання.

1.3. Зміст, структура, критерії, показники та рівні готовності майбутніх бакалаврів з професійної освіти (будівництво і зварювання) до організації дуального навчання в закладах освіти

Ефективність реалізації дуальної форми навчання безпосередньо залежить від здатності педагога здійснювати узгоджену взаємодію між закладом освіти та підприємством, проектувати освітній процес з урахуванням виробничих завдань, координувати діяльність здобувачів освіти та наставників, а також організувати безпеку і якість професійної підготовки. Тож готовність майбутнього бакалавра з професійної освіти до організації дуального навчання розглядаємо як головний результат відповідної підготовки, що набуває особливої значущості в умовах інтеграції освітнього процесу з реальним виробничим середовищем, посилення практичної складової професійної підготовки та зростання вимог з боку роботодавців.

Аналіз змісту такої готовності виходить з особливостей організації дуального навчання в закладах освіти, що суттєво трансформує роль педагога. Якщо в традиційній моделі він переважно є носієм знань і контролером їх засвоєння, то в умовах дуальної форми навчання до його функцій додаються координаційна, фасилітаторська та наставницька.

Зазначена інтегральна компетентність окреслює здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі у сфері професійної освіти в умовах комплексності та невизначеності, що є характерною ознакою організації освітньо-виробничого процесу в дуальному форматі. Вона слугує узагальнювальною рамкою для реалізації конкретних компетентностей, зокрема пов'язаних із прийняттям обґрунтованих рішень (К 05), роботою в команді (К 08), виявленням ініціативи та підприємливості (К 10), застосуванням освітніх теорій і методологій (К 12), керуванням навчальними проектами (К 14), використанням сучасних інформаційних технологій (К 16), реалізацією навчальних стратегій оцінювання (К 17), дотриманням нормативних вимог (К 20), управлінням комплексними діями та проектами (К 24), забезпеченням якості освіти (К 26).

Відібрані програмні результати навчання конкретизують зазначені здатності через вимоги до володіння нормативно-правовою базою (ПР 02), планування й організації професійної діяльності та діяльності здобувачів освіти (ПР 08), проектування і реалізації навчальних /розвивальних проєктів (ПР 11, ПР 12), застосування сучасних дидактичних і методичних засад (ПР 13), стимулювання мотивації та професійного самовизначення здобувачів освіти (ПР 14), діагностики й коригування освітнього процесу (ПР 15), емпатійної взаємодії та прийняття рішень у межах професійної відповідальності (ПР 20), використання програмного забезпечення для e-learning і дистанційного навчання (ПР 22), а також управління персоналом і ресурсами (ПР 24).

Саме сукупність зазначених компетентностей і програмних результатів навчання створює нормативно визначене підґрунтя для формування готовності майбутнього бакалавра з професійної освіти до

організації дуального навчання в закладах освіти, оскільки охоплює управлінський, організаційний, методичний, технологічний і комунікативний аспекти освітньо-виробничого процесу.

Окрім цього, педагог професійного навчання повинен бути методично готовим до інтеграції у власну практику форм, методів і технологій, що поєднують аудиторне та виробниче навчання, а також надавати безпечні умови професійної підготовки здобувачів освіти. Не менш важливою є його психолого-педагогічна підготовленість до підтримки здобувача освіти в процесі входження в професійне середовище, формування професійної мотивації та відповідальності [7; 8]. В умовах цифровізації освітнього процесу окрему групу вимог становить володіння цифровими інструментами для планування, моніторингу й комунікації в межах дуального навчання [3].

Таким чином, педагог у системі дуальної освіти постає не лише викладачем, а й організатором навчально-виробничого процесу, посередником між студентом і роботодавцем, наставником і консультантом. У цьому контексті особливого значення набуває готовність майбутніх бакалаврів з професійної освіти до організації дуального навчання, що зумовлює необхідність виокремлення її змісту, структури, а також критеріїв та показників сформованості.

Готовність бакалавра з професійної освіти до організації дуального навчання розглядаємо як видове щодо родового поняття «професійна готовність». Тож почнемо свій аналіз із наявних трактувань цього феномену в науковій літературі.

Услід за Т. Гармаш виокремлюємо різні підходи до трактування готовності до професійної діяльності чи до окремих її аспектів – функціональний, особистісно-діяльнісний, компетентнісний і акмеологічний [18].

Попри наявності різноманітних підходів до тлумачення професійної готовності, що акцентують на тій чи тій її характеристиці, найбільш актуальній для професійної діяльності суб'єкта, усі дослідники однак згодні в тому, що така готовність є інтегральним виявом сукупності особистісних здатностей, зорієнтованих на певний вид діяльності. Стан професійної готовності постає як складноорганізоване утворення, побудоване на взаємозв'язку та трансформації її компонентів, критеріїв у відповідні структурні рівні (В. Різник [14], Л. Султанова [16], Л. Хомич [5] та ін.). Такий підхід дає підстави трактувати професійну готовність як системотвірну характеристику фахівця, що забезпечує цілісність, стійкість і результативність професійної діяльності в змінних умовах освітнього та виробничого середовища.

Отже, *готовність майбутнього бакалавра з професійної освіти (будівництво і зварювання) до організації дуального навчання в закладах*

освіти розглядаємо як професійно-особистісне утворення, що формується в процесі професійної підготовки та виявляється в здатності випускника на основі відповідних знань, умінь, навичок, ціннісних орієнтацій і досвіду діяльності проектувати, організовувати, реалізовувати й оцінювати освітній процес за дуальною формою, забезпечуючи інтеграцію теоретичного навчання в закладі освіти з практичною підготовкою на підприємствах будівельної та зварювальної галузей, у партнерській взаємодії із соціальними стейкхолдерами та відповідно до вимог освітніх і професійних стандартів.

З огляду на зазначене, у структурі готовності майбутнього бакалавра з професійної освіти до організації дуального навчання доцільно виокремлювати три взаємопов'язані інтегративні компоненти, що відображають мотиваційний, когнітивний і діяльнісний аспекти професійної готовності. Таке структурування дає змогу узагальнити та систематизувати раніше визначені напрями діяльності педагога щодо організації дуального навчання, поєднавши ціннісно-сміслові орієнтації, знання нормативно-правових, організаційних і методичних засад, а також практичні вміння й способи професійної взаємодії в цілісну модель готовності, адекватну сучасним вимогам дуальної форми навчання. Такими компонентами є: ціннісно-мотиваційний, змістово-організаційний і операційно-технологічний.

Ціннісно-мотиваційний компонент відображає аксіологічну та мотиваційну основу підготовки майбутніх бакалаврів з професійної освіти до організації дуального навчання в закладах освіти. Він виявляється у визнанні дуальної форми як соціально значущого механізму професійної підготовки, орієнтації на поєднання освітнього й виробничого середовищ та прийнятті відповідальності за якість професійного становлення здобувачів освіти. У структурі компонента провідними є професійні цінності, пов'язані з практичною спрямованістю підготовки, співпрацею із суб'єктами виробничої сфери та забезпеченням результативності освітньо-виробничої взаємодії.

Змістово-організаційний компонент репрезентує системно структурований комплекс професійних знань, що забезпечують теоретичне й нормативне підґрунтя організації дуального навчання в закладах освіти. Його сутність полягає в глибокому та усвідомленому розумінні законодавчих засад функціонування системи освіти та дуальної форми підготовки, положень освітніх і професійних стандартів, вимог охорони праці й виробничої безпеки, що регламентують взаємодію закладу освіти й підприємства. У межах компонента вагоме значення мають знання дидактичних і методичних основ професійного навчання, принципів поєднання теоретичної та практичної складових підготовки, механізмів

інтеграції освітніх і виробничих програм, а також процедур оцінювання результатів навчання в умовах дуальної моделі.

Операційно-технологічний компонент відображає практичну площину організації дуального навчання та виявляється в здатності майбутнього бакалавра з професійної освіти забезпечувати його реальне функціонування в освітньо-виробничому середовищі. Він пов'язаний із застосуванням сучасних педагогічних технологій, інтеграцією теоретичної та виробничої підготовки, координацією взаємодії між закладом освіти й підприємством, а також із здійсненням цілеспрямованого психолого-педагогічного супроводу здобувачів освіти (В. Баркар [6], В. Курок [15]).

Таким чином, окреслені компоненти віддзеркалюють внутрішню структуру підготовки майбутнього бакалавра з професійної освіти (будівництво і зварювання) до організації дуального навчання в закладах освіти та визначають її змістові орієнтири. Для забезпечення можливості емпіричної перевірки рівня її сформованості постала потреба у визначенні відповідних критеріїв і показників.

Виокремлення критеріїв сформованості готовності майбутнього бакалавра з професійної освіти (будівництво і зварювання) до організації дуального навчання в закладах освіти здійснювалося з урахуванням її структурної побудови та можливостей подальшої діагностики. У результаті теоретичного аналізу структурні компоненти готовності розглянуто як критерії її сформованості. Відповідно, визначено три критерії готовності майбутнього бакалавра з професійної освіти (будівництво і зварювання) до організації дуального навчання: ціннісно-мотиваційний, змістово-організаційний та операційно-технологічний.

З метою цілісного оцінювання сформованості готовності майбутнього бакалавра з професійної освіти до організації дуального навчання узагальнені результати за критеріями інтегруються на рівні загальної характеристики готовності. Це дає можливість не лише визначити окремі прояви її структурних складових, а й встановити ступінь сформованості готовності як цілісного особистісно-професійного утворення.

Відповідно до характеру виявлення показників за ціннісно-мотиваційним, змістово-організаційним та операційно-технологічним критеріями виокремлюємо чотири загальні рівні сформованості готовності майбутнього бакалавра з професійної освіти (будівництво і зварювання) до організації дуального навчання в закладах освіти: низький, середній, достатній і високий.

РОЗДІЛ 2

МЕТОДИКА РЕАЛІЗАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ БАКАЛАВРІВ ІЗ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ (БУДІВНИЦТВО І ЗВАРЮВАННЯ) ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ДУАЛЬНОГО НАВЧАННЯ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

Формування готовності майбутніх бакалаврів із професійної освіти (будівництво і зварювання) до організації дуального навчання передбачає створення та впровадження певного комплексу педагогічних умов, які виступають як цілісна сукупність обставин, спрямованих на забезпечення конкретного результату – підвищення рівня сформованості готовності майбутніх бакалаврів із професійної освіти (будівництво і зварювання) до організації дуального навчання.

Для визначення таких педагогічних умов, які є ключовими для підготовки майбутніх бакалаврів із професійної освіти (будівництво і зварювання) до організації дуального навчання, застосовано метод експертного оцінювання. Результати проведеного аналізу дозволили скласти перелік педагогічних умов, що мають вирішальне значення для підготовки майбутніх бакалаврів із професійної освіти (будівництво і зварювання) до організації дуального навчання:

- 1) *формування в майбутніх фахівців усвідомленої професійної мотивації до організації дуального навчання;*
- 2) *інтеграція теоретичної та практичної підготовки майбутніх бакалаврів з професійної освіти;*
- 3) *упровадження інноваційних педагогічних технологій в освітній процес підготовки фахівців;*
- 4) *здійснення рефлексійно-аналітичного супроводу підготовки майбутніх бакалаврів з професійної освіти до організації дуального навчання у закладах освіти.*

2.1. Формування в майбутніх фахівців усвідомленої професійної мотивації до організації дуального навчання

Реалізація такої педагогічної умови, як *формування в майбутніх фахівців усвідомленої професійної мотивації до організації дуального навчання*, потребує для своєї реалізації передусім цілеспрямованого оновлення змісту професійної підготовки майбутніх бакалаврів з професійної освіти (будівництво і зварювання). Таке оновлення передбачає не лише доповнення навчальних дисциплін відомостями щодо дуальної форми здобуття освіти, а насамперед орієнтацію змісту на розкриття її професійної цінності, педагогічної доцільності та практичної значущості для майбутньої діяльності бакалавра з професійної освіти.

На підставі аналізу Стандарту 015 / A5 Професійна освіта (за спеціалізаціями) [14], Професійного стандарту «Педагог професійного навчання» [41], освітніх програм, навчальних планів та робочих навчальних програм дисциплін професійної підготовки майбутніх бакалаврів професійної освіти за спеціалізацію «Будівництво і зварювання» в Глухівському національному педагогічному університеті імені Олександра Довженка [21], Тернопільському національному педагогічному університеті ім. Володимира Гнатюка [22], Київському професійно-педагогічному фаховому коледжі ім. Антона Макаренка [23] зроблено змістові доповнення до таких нормативних дисциплін, як «Вступ до спеціальності», «Професійна педагогіка», «Методика професійного навчання», «Організація і планування будівельного виробництва» (додаток А). Оновлення передбачають введення тематичних модулів, пов'язаних із організацією дуального навчання, наставництвом, плануванням освітньо-виробничого процесу, використанням виробничих кейсів, цифрових інструментів і навчально-виробничих майданчиків.

Також було здійснено оновлення змісту вибіркових навчальних дисциплін, спрямоване на розширення можливостей у створенні мотиваційного підґрунтя для підготовки майбутніх бакалаврів з професійної освіти до організації дуального навчання («Інженерно-педагогічна творчість», «Професійна орієнтація та методика профорієнтаційної роботи» та «Сучасні технології зварювальних робіт»). Запропоновані зміни мають прикладний характер і зорієнтовані на врахування сучасних освітніх і виробничих тенденцій (додаток Б). Оновлений зміст передбачає актуалізацію практико-орієнтованих завдань, використання сучасних цифрових і симуляційних технологій на базі віртуальної та доповненої реальності, а також осмислення дуального навчання як однієї з можливих освітніх траєкторій професійного становлення майбутнього педагога професійної освіти.

Необхідність формування в майбутніх бакалаврів з професійної освіти (будівництво і зварювання) усвідомленої професійної мотивації до організації дуального навчання враховано в тематиці курсових робіт із дисципліни «Методика професійного навчання». Це зумовило їх спрямування на розкриття сутності, особливостей і педагогічних можливостей дуальної форми здобуття освіти, ролі бакалавра з професійної освіти в координації освітньо-виробничого процесу, а також специфіки підготовки фахівців у галузях будівництва і зварювання. Це, зокрема:

1. Дуальна форма здобуття освіти в Україні та країнах світу.
2. Історія становлення та теоретичні основи дуального навчання.
3. Партнерська взаємодія закладу освіти і роботодавця в умовах дуального навчання.
4. Організація професійного навчання в умовах дуальної форми

здобуття освіти за профілем будівництва і зварювання.

5. Педагогічний супровід здобувачів освіти в процесі дуального навчання.

6. Професійні ролі педагога в організації дуального навчання.

7. Готовність бакалавра з професійної освіти до організації дуального навчання.

8. Технології дуального навчання за профілем будівництва і зварювання.

9. Формування мотивації здобувачів освіти в умовах дуального навчання.

10. Використання цифрових технологій в організації дуального навчання.

Поряд із курсовими роботами мотиваційний потенціал підготовки до організації дуального навчання в закладах освіти підсилюється запровадженням індивідуальних навчально-дослідних завдань і проектних робіт, які можуть бути використані під час вивчення фахових дисциплін (див. табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Тематика навчальних проєктів для освітніх компонентів програми підготовки майбутніх бакалаврів з професійної освіти (будівництво і зварювання)

Дисципліна	Тематика проєктів
Вступ до спеціальності	1) Мій професійний маршрут бакалавра з професійної освіти в умовах дуального навчання. 2) Як працює дуальне навчання: модель взаємодії закладу освіти та підприємства. 3) Професійні ролі педагога в освітньо-виробничому процесі.
Професійна педагогіка	1) Педагог і наставник: розподіл функцій у дуальному навчанні. 2) Освітньо-виробнича взаємодія: педагогічні ситуації та рішення. 3) Відповідальність педагога за результати дуального навчання.

Продовження таблиці 2.1

Дисципліна	Тематика проєктів
Методика професійного навчання	1) Заняття в умовах дуального навчання: перехід від аудиторії до виробництва. 2) Виробничий кейс як основа навчального заняття.

	3) Методичний конструктор організації дуального навчання.
Організація та планування будівельного виробництва	1) Як поєднати графік будівельних робіт і освітній процес. 2) Освітньо-виробничий процес на будівельному майданчику: планування і контроль. 3) Будівельне підприємство як база дуального навчання.
Інженерно-педагогічна творчість	1) Нестандартні рішення для дуального навчання в будівництві і зварюванні. 2) Креативні формати взаємодії закладу освіти та підприємства. 3) Авторське навчально-виробниче завдання для дуальної підготовки.
Професійна орієнтація та методика профорієнтаційної роботи	1) Показати професію зсередини: дуальне навчання як профорієнтаційний інструмент. 2) Профорієнтаційний захід за участю роботодавця. 3) Освітній маршрут вступника в умовах дуальної підготовки.
Сучасні технології зварювальних робіт	1) Від навчального зразка до реального виробу: дуальний підхід у підготовці зварювальника. 2) Симуляційні технології навчання зварювання. 3) Мобільні додатки в підготовці зварювальника.

Задля формування в майбутніх бакалаврів з професійної освіти усвідомленої професійної мотивації до організації дуального навчання доцільним є використання хаб-технології, що забезпечує поєднання дискусійних форм роботи та безпосередньої взаємодії студентів із практиками.

У межах такої технології організовано цикл семінарів «*Організація дуального навчання: діалог освіти і виробництва*» (8 год), який реалізується на базі освітнього хабу закладу і в перспективі – підприємства, що передбачає проведення професійних обговорень, круглих столів і зустрічей з педагогами закладів професійної освіти, наставниками підприємств і представниками роботодавців. Тематика семінарів зорієнтована, з одного боку, на осмислення переваг, обмежень і перспектив дуального навчання як форми організації професійної підготовки, а з іншого – на ознайомлення

студентів із реальними кейсами дуального навчання, професійними функціями педагога та його відповідальністю за результати підготовки здобувачів освіти.

2.2. Інтеграція теоретичної та практичної підготовки майбутніх бакалаврів з професійної освіти

Для підготовки майбутніх бакалаврів професійної освіти до організації дуального навчання принципового значення набуває *інтеграція теоретичної та практичної підготовки майбутніх бакалаврів з професійної освіти* (друга педагогічна умова), що дає змогу подолати фрагментарність професійних знань і забезпечити їх застосування в реальних освітньо-виробничих ситуаціях.

Таку інтеграцію варто здійснювати з урахуванням положень компетентнісного (орієнтація на практичні результати та професійну мобільність випускника) [45], міждисциплінарного (узгодження й поєднання змісту педагогічних, психологічних і фахових дисциплін з метою формування цілісного професійного бачення) [14], практико-орієнтованого (спрямування підготовки на розв'язання реальних освітньо-виробничих завдань та набуття досвіду професійної діяльності) [18] та проблемного (залучення студентів до аналізу і розв'язання професійно значущих проблемних ситуацій) підходів.

Це в сукупності забезпечує спрямованість підготовки на формування здатності майбутнього бакалавра поєднувати педагогічні, методичні та виробничо-технологічні аспекти професійної діяльності [28]. Створення цієї педагогічної умови передбачає узгодження змісту навчальних дисциплін, практик і навчальних завдань із логікою дуального навчання, що сприяє формуванню цілісного професійного бачення та готовності до організації освітньо-виробничого процесу в закладах освіти.

Запропоновані вище змістові блоки, інтегровані в навчальні дисципліни професійної підготовки, утворюють цілісну систему методичного забезпечення формування готовності майбутніх бакалаврів з професійної освіти (будівництво і зварювання) до організації дуального навчання в закладах освіти. Вони дозволяють поєднати фундаментальні знання з практично орієнтованими навичками, необхідними для ефективної взаємодії з роботодавцями, організації навчання у виробничих умовах та забезпечення розвитку професійної самостійності здобувачів освіти. Між тим доцільним є і запровадження спеціального курсу, спрямованого на формування готовності майбутніх бакалаврів з професійної освіти до організації дуального навчання у ЗПТО [6; 38]. Такий курс покликаний доповнити базові дисципліни педагогічного циклу та надати студентам

практико-орієнтовані знання й уміння, необхідні для ефективної взаємодії з роботодавцями та організації освітнього процесу в дуальному форматі.

Спираючись на ці ідеї, ми розробили й апробували дисципліну за вибором «*Дуальна освіта: виклики, можливості і кар'єрні перспективи*» (90 год, 3 кредити ЄКТС), додаток В.

Метою навчальної дисципліни є формування в здобувачів освіти цілісного розуміння сутності, принципів і тенденцій розвитку дуальної освіти в Україні та країнах світу, забезпечення засвоєння ними методів її організації в закладах професійної (професійно-технічної) та вищої освіти, а також розкриття її значення для кар'єрних перспектив майбутніх фахівців.

Завдання навчальної дисципліни:

1. Ознайомити здобувачів освіти з нормативно-правовою та концептуальною базою дуальної освіти в Україні й зарубіжних країнах.

2. Розкрити сутність, моделі та особливості реалізації дуальної форми навчання в професійній освіті.

3. Проаналізувати методичні, організаційні та психолого-педагогічні аспекти впровадження дуального навчання в підготовку бакалаврів з професійної освіти.

4. Сформувати розуміння специфіки організації дуального навчання за спеціалізацією «Будівництво і зварювання» з урахуванням вимог виробничого середовища.

5. Сприяти набуттю вмінь поєднання теоретичного та практичного компонентів професійної підготовки в умовах дуальної освіти.

6. Навчити основ взаємодії з роботодавцями та соціальними партнерами під час проектування й реалізації освітньо-виробничого процесу.

7. Сформувати здатність брати участь в укладанні та супроводі тристоронніх угод між закладом освіти, здобувачем освіти і роботодавцем.

8. Ознайомити з можливостями використання цифрових технологій для комунікації, моніторингу та оцінювання результатів навчання в умовах дуальної освіти.

9. Розкрити потенціал дуальної освіти для формування професійної ідентичності та кар'єрного зростання здобувачів освіти.

10. Сприяти розвитку здатності до критичного осмислення викликів і ризиків упровадження дуальної освіти у сфері будівництва і зварювання.

Дисципліна тісно пов'язана з іншими освітніми компонентами підготовки майбутніх бакалаврів з професійної освіти (будівництво і зварювання), це, зокрема, «Вступ до спеціальності», «Методика професійного навчання», «Професійна педагогіка», «Педагогічна практика на робочому місці майстра виробничого навчання», «Педагогічна практика на робочому місці педагога виробничого навчання», що сприяє цілісному

осмисленню студентами змісту й особливостей професійної діяльності бакалавра з професійної освіти в умовах упровадження дуальної форми навчання та забезпечує наступність теоретичної і практичної підготовки.

Освітній компонент спрямовано на формування інтегральної, загальних і фахових компетентностей та досягнення програмних результатів навчання за ОПП.

Інтегральна компетентність (ІК): ІК. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в професійній освіті, що передбачає застосування теорій і методів педагогічної науки та інших наук відповідно до спеціалізації і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності (ЗК): ЗК1. Здатність реалізувати свої права й обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні; ЗК2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

Фахові компетентності (ФК): ФК1. Здатність застосовувати освітні теорії та методології в педагогічній діяльності; ФК3. Здатність керувати навчальними /розвивальними проектами; ФК9. Здатність здійснювати професійну діяльність з дотриманням вимог законодавства, стандартів освіти та внутрішніх нормативних документів закладу освіти; ФК11. Здатність використовувати в професійній діяльності основні положення, методи, принципи фундаментальних та прикладних наук; ФК13. Здатність управляти комплексними діями/проектами, відповідати за прийняття рішень у непередбачуваних умовах та професійний розвиток здобувачів освіти і підлеглих; ФК15. Здатність забезпечити якість освіти і управління діяльністю закладу освіти відповідно до спеціалізації.

Програмні результати навчання (ПРН): ПРН1. Уміти використовувати інструменти демократичної правової держави в професійній та громадській діяльності, приймати рішення на підставі релевантних даних та сформованих ціннісних орієнтирів; ПРН2. Володіти інформацією чинних нормативно-правових документів, законодавства, галузевих стандартів професійної діяльності в установах, на виробництвах, організаціях галузі/сфери (відповідно до спеціалізації); ПРН4. Розуміти особливості комунікації, взаємодії та співпраці в міжнародному культурному та професійному контекстах; ПРН8. Самостійно планувати й організувати власну професійну діяльність і діяльність здобувачів освіти і підлеглих;

ПРН10. Знати основи психології, педагогіки, а також фундаментальних і прикладних наук у сфері будівництва та зварювання на рівні, необхідному для досягнення інших результатів навчання, передбачених освітньою програмою; ПРН13. Застосовувати в професійній діяльності сучасні дидактичні та методичні засади викладання навчальних дисциплін і обирати доцільні технології та методики в освітньому процесі; ПРН15. Діагностувати, прогнозувати, забезпечувати ефективність та корегування освітнього процесу для досягнення програмних результатів навчання і допомоги здобувачам освіти в реалізації індивідуальних освітніх траєкторій; ПРН22. Застосовувати програмне забезпечення для e-learning і дистанційного навчання і здійснювати їх навчально-методичний супровід; ПРН24. Володіти основами управління персоналом і ресурсами, навичками планування, контролю, звітності на виробництвах, в установах, організаціях галузі будівництва та зварювання.

Обсяг навчальної дисципліни за вибором становить 90 год, з них 18 год лекцій і 18 год практично-семінарських занять, 54 год самостійної роботи (підготовка до занять, виконання практичних завдань, опрацювання літератури, розроблення методичного проекту) (див. додаток Д).

Структура вибіркової дисципліни передбачає поділ змісту на окремі модулі, що охоплюють як теоретичні, так і практичні аспекти організації дуального навчання. Кожен модуль має визначений обсяг аудиторних і самостійних годин та завершується виконанням завдань, які сприяють інтеграції знань і формуванню практичних умінь майбутнього бакалавра з професійної освіти (див. табл. 2.2).

Таблиця 2.2

**Зміст навчальної дисципліни за вибором
«Дуальна освіта: виклики, можливості і кар'єрні перспективи»**

Модуль	Зміст модуля
1. Теоретико-нормативні та організаційні засади дуальної освіти в Україні та зарубіжних країнах	Моделі дуального навчання в Україні та зарубіжних країнах. Нормативно-правове забезпечення дуальної освіти. Взаємодія закладу освіти, здобувача освіти і роботодавця в умовах дуальної форми навчання.
2. Методика і технології підготовки педагогів до організації дуального навчання	Методичні та психолого-педагогічні основи підготовки педагогів до роботи в умовах дуальної освіти. Поєднання теоретичної і практичної підготовки. Використання цифрових інструментів та інноваційних практик.
3. Кар'єрні перспективи та професійна мобільність	Дуальна освіта як ресурс професійного становлення і кар'єрного розвитку

у системі дуальної освіти	здобувачів освіти. Формування професійної мобільності бакалавра з професійної освіти. Освіта впродовж життя.
----------------------------------	--

Запропонована навчальна дисципліна за вибором не лише забезпечує знання про дуальну освіту та її кар'єрний потенціал, але й передбачає практичну підготовку здобувачів до організації цієї форми навчання в закладах професійної освіти.

Інтеграція теоретичної та практичної підготовки майбутніх бакалаврів з професійної освіти (будівництво і зварювання) забезпечується також через цілеспрямоване оновлення змісту практичної підготовки, що реалізується в межах різних видів практик і виробничого навчання [6; 8]. Це, зокрема, «Виробниче навчання (будівництво)» (3, 4, 5 семестри), «Безвідривна (навчально-методична) практика» (4 семестр) та практики на робочому місці педагога професійного навчання (8 семестр). Розроблені нами завдання мають поетапний характер і спрямовані на поступовий перехід від аналізу навчально-виробничих умов закладу освіти до виконання професійних функцій педагога в реальних умовах дуального навчання (див. додаток Г).

На етапі виробничого навчання (3–5 семестри) завдання орієнтовані на зіставлення навчально-виробничих і реальних виробничих умов, усвідомлення ролі майстра виробничого навчання як наставника, а також на аналіз організації навчання здобувачів освіти на базі роботодавця. Особлива увага приділяється формуванню вмінь поєднувати виконання виробничих і навчальних завдань, дотриманню вимог безпеки праці та розумінню специфіки освітньо-виробничого середовища як складника дуального навчання.

У процесі виробничого навчання в 5 семестрі завдання ускладнюються і спрямовуються на розроблення та педагогічний аналіз технологічних карток виконання будівельних робіт. Це передбачає не лише відтворення виробничих операцій, а й обґрунтування можливостей використання технологічних карток як інструмента організації, педагогічного супроводу і контролю навчально-виробничого процесу в умовах дуального навчання, що забезпечує інтеграцію теоретичних знань і практичних дій.

У межах безвідривної (навчально-методичної) практики акцент зроблено на аналізі й проектуванні навчально-методичного забезпечення дуального навчання в будівництві. Завдання цієї практики спрямовані на оцінювання того, наскільки наявні методичні матеріали забезпечують поєднання теоретичної і практичної підготовки, а також на розроблення окремих елементів методичного супроводу дуального навчання, зокрема технологічних карток, алгоритмів інструктажу та форм взаємодії з наставниками на виробництві.

На завершальному етапі практичної підготовки, під час практики на робочому місці педагога професійного навчання (8 семестр), завдання орієнтовані на безпосереднє виконання професійних функцій педагога в умовах дуального навчання. Вони передбачають аналіз і планування навчально-виробничої діяльності, методичний супровід здобувачів освіти, взаємодію з наставниками підприємств, а також оцінювання результатів навчально-виробничої діяльності з урахуванням участі роботодавців. Такий підхід забезпечує цілісне поєднання теоретичних положень і практичного досвіду, формує здатність майбутніх бакалаврів з професійної освіти здійснювати організаційно-методичний супровід дуального навчання в закладах освіти.

2.3. Упровадження інноваційних педагогічних технологій в освітній процес підготовки фахівців

Для підготовки майбутніх бакалаврів з професійної освіти (будівництво і зварювання) до організації дуального навчання в закладах освіти важливе значення має *впровадження інноваційних педагогічних технологій в освітній процес підготовки фахівців (третя педагогічна умова)*, що передбачає моделювання професійних ситуацій, наближених до умов освітньо-виробничого процесу. Застосування таких технологій дає змогу створювати навчальні ситуації, у яких майбутні педагоги опановують способи поєднання педагогічних і виробничо-технологічних завдань, ухвалення професійних рішень і взаємодії з наставниками підприємств та здобувачами освіти в умовах дуального навчання [9]. Це забезпечує перенесення теоретичних знань у практичний контекст з урахуванням галузевої специфіки будівництва і зварювання та формування здатності діяти в умовах організації дуальної форми підготовки в закладах освіти. До найбільш ефективних належать кейс-технології, симуляційні технології із застосуванням віртуальної та доповненої реальностей, проектні технології, технології ігрового проектування та рефлексійні технології [4; 12]. Зазначені технології мають інтерактивний характер, оскільки ґрунтуються на активній взаємодії учасників освітнього процесу, їх залученні до спільного розв'язання професійно орієнтованих завдань, моделюванні виробничих ситуацій, ролівій взаємодії та дискусіях.

Отже, такі педагогічні технології в сукупності створюють методичне підґрунтя для моделювання фахових ситуацій дуального навчання. Їх цілеспрямоване поєднання забезпечує поетапне занурення студентів у професійний контекст організації дуального навчання – від аналізу й осмислення освітньо-виробничих ситуацій до відпрацювання професійних дій і ухвалення педагогічних рішень. З огляду на це застосування зазначених педагогічних технологій доцільно розглядати як цілісну

систему, реалізація якої потребує чіткої логіки, послідовності та взаємозв'язку між етапами підготовки, що відображено як систему застосування в підготовці бакалаврів з професійної освіти до організації дуального навчання (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Система застосування педагогічних технологій у підготовці бакалаврів з професійної освіти (будівництво і зварювання) до організації дуального навчання в закладах освіти

Етап 1. Орієнтаційно-аналітичний	
Домінантні технології:	кейс-технології, інтерактивні технології
Фокус:	- аналіз реальних або змодельованих фахових ситуацій дуального навчання; - виявлення педагогічних, організаційних і виробничих проблем; - визначення ролей учасників освітньо-виробничого процесу.
Типові фахові ситуації:	<ul style="list-style-type: none"> ✓ організація дуального навчання на підприємстві; ✓ взаємодія педагога і наставника; ✓ поєднання навчальних і виробничих завдань.

Продовження таблиці 2.3

Етап 2. Моделювально-проектувальний	
Домінантні технології:	проектні технології
Фокус:	- проектування педагогічних рішень; - розроблення сценаріїв організації навчально-виробничого процесу; - моделювання професійних ролей і варіантів взаємодії.
Типові фахові ситуації:	<ul style="list-style-type: none"> ✓ планування освітньо-виробничої діяльності; ✓ розподіл функцій між педагогом і наставником; ✓ прийняття педагогічних рішень у проблемних умовах.
Етап 3. Практико-імітаційний	
Домінантні технології:	симуляційні технології
Фокус:	- відпрацювання професійних дій у змодельованих умовах;

	<ul style="list-style-type: none"> - перевірка прийнятих рішень; - корекція педагогічних дій з урахуванням результатів – моделювання.
Типові фахові ситуації:	<ul style="list-style-type: none"> ✓ організація навчально-виробничих завдань; ✓ дотримання вимог безпеки; ✓ супровід здобувачів освіти в процесі виконання робіт.
Етап 4. Рефлексійно-оцінювальний	
Домінантні технології:	інтерактивні, рефлексійні, ігрового проєктування
Фокус:	<ul style="list-style-type: none"> - аналіз результатів змодельованої діяльності; - оцінювання педагогічних рішень і професійних дій; - формування узагальненого досвіду організації дуального навчання.
Типові фахові ситуації:	<ul style="list-style-type: none"> ✓ оцінювання результатів навчально-виробничої діяльності; ✓ визначення ефективності організації дуального навчання; ✓ самооцінювання готовності до професійної діяльності.

Змістове наповнення та особливості реалізації педагогічних технологій, спрямованих на моделювання фахових ситуацій дуального навчання у підготовці майбутніх бакалаврів з професійної освіти (будівництва і зварювання), подано в додатку Д. Наведені матеріали конкретизують внутрішню логіку кожної технології та слугують методичним підґрунтям для їх узгодженого застосування в межах методичного конструкту підготовки майбутніх бакалаврів професійної освіти до організації дуального навчання.

2.4. Здійснення рефлексійно-аналітичного супроводу підготовки майбутніх бакалаврів з професійної освіти до організації дуального навчання в закладах освіти

Таку педагогічну умову, як *здійснення рефлексійно-аналітичного супроводу в підготовці майбутніх бакалаврів з професійної освіти до організації дуального навчання в закладах освіти*, доцільно розглядати як системну діяльність, спрямовану на усвідомлення, аналіз і корекцію професійного досвіду, що формується в процесі поєднання теоретичної, практичної та навчально-виробничої підготовки. Такий супровід забезпечує не лише фіксацію результатів навчання, а й осмислення здобувачами освіти

власних професійних дій, рішень і взаємодії з учасниками освітньо-виробничого процесу [17].

Інструменти рефлексійно-аналітичного супроводу розкрито в табл. 2.4.

Таблиця 2.4

Інструменти рефлексійно-аналітичного супроводу підготовки майбутніх бакалаврів з професійної освіти до організації дуального навчання

Інструмент	Призначення	Етапи підготовки, де переважно застосовується
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>
Рефлексійний щоденник	Фіксація досвіду виконання навчальних, практичних і навчально-виробничих завдань.	Аудиторна підготовка, практики, симуляційні та проектні завдання.
Портфоліо професійного становлення	Накопичення й аналіз результатів діяльності, відображення динаміки готовності до організації дуального навчання.	Усі етапи підготовки.

Продовження таблиці 2.4

<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>
Аналітичний звіт за результатами практик	Узагальнення результатів навчально-виробничої діяльності.	Виробниче навчання, безвідривна практика, практика на робочому місці.
Чеклісти самооцінювання	Самооцінювання виконання функцій педагога в умовах дуального навчання.	Після виконання кейсових, проектних завдань.
Матриці аналізу фахових ситуацій	Аналіз освітніх ситуацій дуального навчання.	Ситуативно-аналітична та інтерактивна діяльність.
Рефлексійні запитання	Усвідомлення професійної позиції, оцінювання прийнятих рішень.	Підсумкові заняття, рефлексійні сесії.
Зворотний	Корекція професійних	Упродовж усього

зв'язок викладача	від	дій, уточнення педагогічних рішень.	процесу підготовки.
Зворотний зв'язок наставника підприємства	від	Оцінювання відповідності дій майбутнього педагога виробничим вимогам.	Практична та навчально-виробнича підготовка.

До основних форм рефлексійно-аналітичного супроводу необхідно віднести індивідуальну рефлексію здобувачів освіти після виконання кейсових, проектних і симуляційних завдань; групові рефлексійні обговорення результатів навчально-виробничої діяльності; аналітичні сесії за підсумками практик; рефлексійні консультації з викладачем і наставником підприємства; підсумкові рефлексійні зустрічі, спрямовані на узагальнення досвіду організації дуального навчання [26; 29].

Ефективними серед зазначених у табл. 2.4 є рефлексійні щоденники, у яких фіксуються труднощі, прийняті педагогічні рішення та результати взаємодії з учасниками освітньо-виробничого процесу; портфоліо професійного становлення, що відображає динаміку сформованості готовності до організації дуального навчання; аналітичні звіти за результатами практик і проектної діяльності; чеклисти самооцінювання професійних дій; рефлексійні запитання та матриці аналізу фахових ситуацій; інструменти зворотного зв'язку від викладачів і наставників підприємств [32; 41].

Зазначені форми та інструменти мають застосовуватися системно й поетапно, забезпечуючи узгодження рефлексійно-аналітичного супроводу з іншими педагогічними умовами підготовки майбутніх бакалаврів з професійної освіти (будівництво і зварювання) до організації дуального навчання в закладах освіти та створюючи умови для усвідомленого професійного саморозвитку [15].

Таким чином, педагогічні умови підготовки майбутніх бакалаврів з професійної освіти (будівництво і зварювання) до організації дуального навчання мають реалізовуватися в комплексі, оскільки їх ефективність визначається не сумарною дією окремих педагогічних впливів, а характером взаємозв'язків між ними в межах цілісного процесу професійної підготовки. Саме системна взаємодія педагогічних умов забезпечує перехід від формального засвоєння уявлень про дуальне навчання до формування стійкої готовності майбутнього педагога до його організації в реальних освітньо-виробничих умовах.

Отже, методика підготовки майбутніх бакалаврів з професійної освіти (будівництво і зварювання) до організації дуального навчання в закладах освіти розглядається як інструментальний механізм реалізації визначених педагогічних умов у процесі професійної підготовки. Її призначення

полягає у створенні організаційно-педагогічних можливостей для цілеспрямованого впровадження кожної з обґрунтованих педагогічних умов в освітньо-виробничому середовищі, що забезпечує їх узгоджену й системну дію в межах цілісного процесу підготовки та вможливає формування готовності в майбутніх бакалаврів з професійної освіти на достатньому та високому рівнях.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аналітичний звіт «Думки роботодавців про дуальну освіту». *Міністерство освіти і науки України*. 2020. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2020/11/10/Dualna_2_2%20edit%206-11.pdf (дата звернення: 15.10.2025).
2. Гармаш Т. А. Готовність до професійної діяльності як передумова ефективної управлінської діяльності майбутнього фахівця із логістики. *Науковий огляд*. 2017. № 4 (36). С. 1–10.
3. Гуржій А., Радкевич В., Пригодій М. Методологічні засади цифровізації інформаційно-освітнього середовища закладу професійної освіти. *Нові технології навчання*. 2022. Вип. 96. С. 44–53. doi: 10.52256/2710-3560.2022.96.06
4. Дернова М. Г. Дуальна модель вищої професійної освіти дорослих: європейський досвід. *Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи*. 2014. Вип. 2 (9). С. 137–145. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/OD_2014_2_19 (дата звернення: 15.10.2025).
5. Дуальна професійно-технічна освіта в Україні: як масштабувати і збільшити участь бізнесу / А. Каракай, М. Савісько; ред. В. Гацко. 2025. 63 с. URL: <https://kse.ua/wp-content/uploads/2025/09/Zvit.-Dualna-profesiyno-tehnicna-osvita.pdf> (дата звернення: 15.10.2025).
6. Закон України «Про вищу освіту»: Закон України від 01 липня 2014 р. № 1556-VII (зі змінами і доповненнями). *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 37–38. Ст. 200. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення: 15.10.2025).
7. Інноваційна професійна освіта. – Випуск 3(10). – Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання: Методичні засади впровадження елементів дуальної форми навчання в професійну підготовку майбутніх кваліфікованих робітників будівельної, машинобудівної галузей, сфери обслуговування та громадського харчування: монографія / О. В. Гайдук, Т. М. Герлянд, Д. В. Гоменюк, Н. В. Кулалаєва, Т. В. Пятничук, М. М. Шимановський; за наук. ред. Н. В. Кулалаєвої. Київ : ППО НАПН України, 2023. 118 с.
8. Інноваційна професійна освіта. – Випуск 6 (19). Професійна освіта в умовах сталого розвитку суспільства: монографія / за наук. ред. В. О. Радкевич, М. А. Пригодія. Київ : ППО НАПН України, 2024. 734 с.
9. Ковальчук В. І. Проблеми кваліфікаційного розриву та роль університетів у їх вирішенні. *Підготовка майстра виробничого навчання, викладача професійного навчання до впровадження в освітній процес інноваційних технологій*: матеріали V всеукраїнського науково-методичного семінару (5 листопада 2021 р.); Глухівський НПУ ім. О.

Довженка. Глухів, 2021. С. 14–16.

10. Ковальчук В. І., Ігнатенко С. В. Упровадження дуальної освіти в професійній (професійно-технічній) освіті. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка*. Глухів, 2019. С. 120–132. doi: 10.31376/2410-0897-2019-1-39-120-132

11. Концепція підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/660-2018-%D1%80#Text> (дата звернення: 15.10.2025).

12. Кулалаєва Н. В., Гайдук О. В. Проєктування якісного освітньо-виробничого середовища закладу професійної (професійно-технічної) освіти в умовах дуального навчання. *Професійна педагогіка*. 2023. № 2(27). С. 107–119. doi: 10.32835/2707-3092.2023.27.107-119

13. Курок В. П., Бурчак С. О., Бурчак Л. В. Формування інноваційної компетентності майбутніх педагогів: теоретичний аспект : монографія. Суми : ФОП Цьома С. П., 2024. 218 с.

14. Курок В., Гребенник А. Дуальна освіта як інноваційна форма підготовки фахівців у закладах вищої освіти. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2020. № 1 (95). С. 239–248. doi: 10.24139/2312-5993/2020.01/239-248

15. Кучер О. А. Підготовка викладачів до впровадження дуальної форми здобуття освіти в закладах вищої освіти. *Педагогічна академія: наукові записки*. 2024. Вип. 13. doi: 10.5281/zenodo.14580140

16. Кучер О. Методичні аспекти підготовки бакалаврів з професійної освіти у галузі будівництва і зварювання до організації дуального навчання. *Професійна педагогіка*. 2025. Т. 1, № 30. С. 279–292. doi: 10.32835/2707-3092.2025.30.279-292

17. Кучер О. Роль тренінгів у професійному становленні майбутніх педагогів професійного навчання. *Технологічна і професійна освіта: проблеми і перспективи* : матеріали IV міжнародної науково-практичної конференції (9 травня 2024 р.) Глухів. 2024. С. 99–101.

18. Кучер О. А. Актуальність підготовки майбутніх бакалаврів з професійної освіти (будівництво та зварювання) за дуальною формою освіти. *Наукові інновації та передові технології*. 2023. № 13(27). С. 708–719. doi: 10.52058/2786-5274-2023-13(27)-708-719

19. Кучер О. А. Міжнародний досвід упровадження дуальної освіти. *Alfred Nobel University Journal of Pedagogy and Psychology*. 2023. № 2 (26). С. 70–82. doi: 10.32342/2522-4115-2023-2-26-8

20. Кучер О. А. Перспективи запровадження дуальної освіти під час підготовки майбутніх бакалаврів з професійної освіти. *Розвиток педагогічної майстерності майбутнього педагога в умовах освітніх трансформацій* : матеріали IV всеукраїнської науково-практичної конференції (5 квітня 2024 р.). Глухів, 2024. С. 137–139.

21. Кучер О. А. Роль партнерства стейкхолдерів і закладу освіти в упровадженні дуальної форми здобуття освіти. *Молодь і ринок*. 2024. № 6 (226). С. 164–170. doi: 10.24919/2308-4634.2024.307876
22. Кучер О. А. Співпраця між закладом освіти і роботодавцем при організації дуальної форми здобуття освіти. *Інновації в науці: сучасний вимір : матеріали міжнародної науково-практичної інтернет-конференції молодих дослідників (4 квітня 2024 року, м. Суми)*. Суми, 2024. С. 147–149.
23. Маринченко Є. О. Формування готовності майбутнього педагога професійного навчання до інноваційної діяльності у сільськогосподарському виробництві : дис. ... д-ра філософії: 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями). Глухів, 2021. 308 с.
24. Маринченко Є. О., Ситніков О. М., Кучер О. А. Оновлення змісту ОК підготовки майбутніх педагогів професійного навчання сільськогосподарського профілю з урахуванням інноваційних процесів у сільськогосподарському виробництві. *Перспективи та інновації науки (Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)*. 2022. № 12(17) 2022. С. 499.
25. Маринченко Є. О., Тименко О. О. Особливості професійної підготовки майбутнього педагога професійного навчання в сучасних умовах. *Наука і техніка сьогодні (Серія «Педагогіка», Серія «Право», Серія «Економіка», Серія «Фізико-математичні науки», Серія «Техніка»)*. 2022. № 11(11). С. 318.
26. Маринченко Є. Педагогічні умови формування готовності майбутнього педагога професійного навчання до інноваційної діяльності у сільськогосподарському виробництві. *Traektoriâ Nauki = Path of Science*. 2020. Vol. 6, no 10. P. 4009–4017. DOI: 10.22178/pos.63-9
27. Маринченко Є. О., Кучер О. А., Марушко П. В. Використання міждисциплінарних зв'язків під час формування професійної компетентності майбутніх педагогів професійного навчання. *Інноваційна педагогіка*. 2023. Вип. 63, Том 2. С. 79–82. doi: 10.32782/2663-6085/2023/63.2.15
28. Маринченко Є. О., Ситніков О. М., Кучер О. А. Зарубіжний досвід впровадження дуальної форми здобуття освіти: проблеми та шляхи їх вирішення. *Збірник матеріалів міжнародного форуму / за заг. ред. проф. В. П. Андрущенка*. Київ : Вид-во УДК імені Михайла Драгоманова, 2023. С. 237–239.
29. Мілл У. Дуальне навчання: досвід Німеччини / ред. та допов.: О. Давліканова, Н. Світайло. *Маркетинг в Україні*. 2016. № 6. С. 53–62.
30. Онтологія дуальної освіти: досвід Німеччини та України : практичний посібник / В. Бугайчук, О. Давліканова, І. Лілик та інші. Київ : ТОВ «Вістка», 2022. 240 с.
31. Професійна освіта: словник : навч. посіб. / уклад.

С. У. Гончаренко та ін.; за ред. Н. Г. Ничкало. Київ : Вища школа, 2000. 380 с.

32. Сліпчишин Л. В. Дуальна освіта як інструмент підвищення якості викладання фахових дисциплін. *Сучасні тенденції розвитку освіти й науки: проблеми та перспективи* : зб. наук. праць. Київ–Львів–Бережани–Кельце, 2022. Вип. 10. С. 12–18.

33. Сучасний психолого-педагогічний словник / авт. кол. за заг. ред. О. І. Шапран. Переяслав-Хмельницький, 2016. 473 с.

34. Ткаченко Н., Гриценко А. Дуальна освіта як дієвий інструмент формування професійної компетентності майбутніх фахівців транспортної галузі. *Наука і техніка сьогодні*. 2023. № 10 (24). С. 330–339. doi: 10.52058/2786-6025-2023-10(24)-330-339

35. Чумак О. О. Плачинда Т. С. Дуальна освіта як перспектива розвитку вищої школи України. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Серія: «Педагогічні науки»*. 2018. Вип. 2. С. 143–149.

36. Яковчук О. Функціонування моделей дуальної форми здобуття освіти як ефективний спосіб підвищення конкурентоспроможності системи вищої освіти України. *Молодий вчений*. 2019. № 4 (68). С. 86–90. doi: 10.32839/2304-5809/2019-4-68-20/

37. Яковчук О., Столяренко В. Дуальна форма здобуття освіти як перспектива розвитку університетської освіти в Україні. URL: <http://www.baltijapublishing.lv/download/all-science-3/22.pdf> (дата звернення: 15.10.2025).

38. Austria: VET in Europe: country report 2012. *Cedefop*. 2012. URL: https://www.cedefop.europa.eu/files/2012_cr_at.pdf (accessed date: 15.10.2025).

39. Glossary – Quality in Education and Training. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2011. 157 p.

40. Kovalchuk V., Marynchenko I., Sherudylo A., Vovk B., Samus T., Soroka V. Implementation of the learning model based on the results of future vocational teachers' professional training. *AD ALTA-Journal of Interdisciplinary Research*. Vol. 11, Issue 2, Special Issue XXI. 2021. pp. 214-219. doi:10.33407/ITLT.V6014.1681

41. Kovalchuk V., Maslich S., Tkachenko N., Shevchuk S., Shchypyska T. Vocational education in the context of modern problems and challenges. *Journal of Curriculum and Teaching*. Vol. 11, No. 8; 2022. doi: 10.5430/jct.v11n8p329

42. United Nations Development Programme (UNDP). Official website. URL: <https://www.undp.org/> (accessed date: 15.10.2025).

43. Veres M.M., Veres C. Particularities of dual school applications in Europe and Romania. URL : <https://www.researchgate.net/scientific->

contributions/Cristina-Veres-2262525531 (accessed date: 15.10.2025).

44. Work-based learning in Europe. 2023. URL: <https://www.wbl-toolkit.eu/index.php?id=16> (accessed date: 15.10.2025).

45. Work-based learning practices in Europe: Intellectual Output 2 – Toolkit. 2017. URL : https://epale.ec.europa.eu/sites/default/files/io2_toolkit_wbl_practices_in_europe-en.pdf (accessed date: 15.10.2025).

ДОДАТКИ

Додаток А

Анкета для викладачів

1. Чи вважаєте Ви, що підготовка педагогів до організації дуального навчання має стати окремим напрямом професійної підготовки?
(так / частково / ні)
2. Чи ознайомлені Ви з нормативними документами щодо дуального навчання в Україні?
(так / частково / ні)
3. Як Ви оцінюєте власний рівень поінформованості про організацію дуального навчання?
(високий / середній / низький)
4. Чи розглядається у Вашому закладі освіти проблема підготовки педагогів до організації дуального навчання?
(так / епізодично / ні)
5. Чи передбачена в освітніх програмах підготовки педагогів професійної освіти спеціальна підготовка до організації дуального навчання?
(так / частково / ні)
6. У яких формах, на Вашу думку, вона реалізується?
(окремі теми, дисципліни, практики, проекти, не реалізується)
7. Чи береете Ви особисто участь у підготовці здобувачів до організації дуального навчання?
(так / ні)
8. Чи маєте Ви власний досвід участі в організації дуального навчання?
(так / ні)
9. Чи здійснюється у Вашому закладі освіти підвищення кваліфікації викладачів з питань організації дуального навчання?
(так / епізодично / ні)
10. Які позитивні результати підготовки майбутніх педагогів до організації дуального навчання Ви спостерігаєте?
(практична спрямованість, зв'язок з роботодавцями, зростання мотивації, готовність до роботи, не спостерігаю)
11. Чи сприяє така підготовка професійному становленню майбутніх педагогів?
(так / частково / ні)

12. Чи підвищує, на Вашу думку, підготовка за дуальною формою здобуття освіти конкурентоспроможність випускників?

(так / частково / ні)

13. Які основні перешкоди Ви вбачаєте в підготовці педагогів професійної освіти до організації дуального навчання? (можна кілька відповідей)

- відсутність чіткої методичної системи
- недостатня нормативна база
- слабка співпраця з роботодавцями
- нестача підготовлених викладачів
- перевантаженість освітніх програм

14. Чи відчуваєте Ви дефіцит власної підготовленості до організації дуального навчання?

(так / частково / ні)

15. Чи потребує, на Вашу думку, ця проблема системного науково-методичного забезпечення?

(так / ні)

16. Які форми підготовки викладачів до організації дуального навчання Ви вважаєте найефективнішими?

(курси, стажування на підприємствах, методичні семінари, наставництво, самопідготовка)

17. Чи доцільно, на Вашу думку, виокремлювати спеціальний навчальний модуль із підготовки до організації дуального навчання?

(так / ні)

18. Чи повинна, на Вашу думку, така підготовка бути обов'язковою складовою професійної підготовки педагогів?

(так / ні)

19. Які напрями вдосконалення підготовки педагогів до організації дуального навчання Ви вважаєте пріоритетними?

(відкрите запитання)

20. Чи готові Ви особисто брати участь у розробленні методичного забезпечення підготовки педагогів до організації дуального навчання?

(так / ні / за певних умов)

Анкета для здобувачів

1. Чи відомо Вам, що таке дуальне навчання?
(так / частково / ні)
2. Чи ознайомлені Ви з особливостями організації дуального навчання в закладах освіти?
(так / частково / ні)
3. Як Ви оцінюєте власний рівень поінформованості щодо дуального навчання?
(високий / середній / низький)
4. Чи пояснюють Вам під час навчання, як організовується дуальне навчання в закладах освіти?
(так / інколи / ні)
5. Чи передбачена у Вашій освітній програмі підготовка до організації дуального навчання?
(так / частково / ні)
6. У яких формах вона реалізується?
(окремі теми, дисципліни, практики, проекти, не реалізується)
7. Чи залучали Вас до заходів, пов'язаних з дуальним навчанням (зустрічі з роботодавцями, практики, майстер-класи)?
(так / ні)
8. Чи маєте Ви власний досвід навчання або практики в умовах дуальної форми?
(так / ні)
9. Чи розумієте Ви, у чому полягає роль педагога в організації дуального навчання?
(так / частково / ні)
10. Чи відчуваєте Ви себе готовими до участі в організації дуального навчання як майбутній педагог?
(так / частково / ні)
11. Чи володієте Ви, на Вашу думку, достатніми методичними знаннями для роботи в умовах дуального навчання?
(так / частково / ні)
12. Чи потребуєте Ви спеціальної підготовки до організації дуального навчання?
(так / ні)
13. Чи сприяє, на Вашу думку, дуальне навчання кращій підготовці

до професійної діяльності?

(так / частково / ні)

14. Чи підвищує дуальне навчання Ваші шанси на працевлаштування після завершення навчання?

(так / частково / ні)

15. Які основні переваги дуального навчання Ви вбачаєте?

(практичний досвід, зв'язок із роботодавцями, вища мотивація, швидше працевлаштування)

16. Які труднощі Ви вбачаєте у впровадженні дуального навчання?

- поєднання навчання і роботи
- нестача підприємств-партнерів
- перевантаження
- слабка організація
- не бачу труднощів

17. Чи відчуваєте Ви нестачу практичної підготовки в процесі навчання?

(так / частково / ні)

18. Яких форм підготовки до організації дуального навчання Вам найбільше бракує?

(більше практики, тренінги, стажування, методичні заняття, консультації)

19. Чи вважаєте Ви, що підготовка до організації дуального навчання має бути обов'язковою частиною підготовки педагогів професійної освіти?

(так / ні)

20. Чи бажаєте Ви в майбутньому працювати в умовах дуального навчання?

(так / ні / важко відповісти)

<p align="center">Факультет технологічної і професійної освіти Кафедра професійної освіти та комп'ютерних технологій</p>	
<p align="center">ДУАЛЬНА ОСВІТА: ВИКЛИКИ, МОЖЛИВОСТІ ТА КАР'ЄРНІ ПЕРСПЕКТИВИ</p>	
<p align="center">Силабус дисципліни</p>	

Освітній рівень	перший (бакалаврський)
Освітньо-професійна програма	Професійна освіта (Будівництво та зварювання)
Статус дисципліни	вибіркова
Обсяг дисципліни	3 кредити ECTS (90 академічних годин)
Види аудиторних занять	лекції, практичні заняття
Форми контролю	залік

1. Анотація

Дуальна освіта: виклики, можливості та кар'єрні перспективи – вибірковий освітній компонент циклу професійної підготовки бакалаврів спеціальності «Професійна освіта (будівництво і зварювання)». Освітній компонент забезпечує формування в майбутніх педагогів професійної освіти цілісного уявлення про дуальну освіту як сучасну модель організації професійної підготовки, розкриває її освітній, соціально-економічний та кар'єрний потенціал, а також специфіку взаємодії закладу освіти, здобувача освіти і роботодавця.

Освітній компонент зорієнтований на осмислення нормативно-правових засад дуальної освіти, аналіз викликів і ризиків її впровадження, визначення можливостей для підвищення якості професійної підготовки та розширення кар'єрних перспектив здобувачів освіти. У процесі вивчення курсу студенти опановують підходи до проектування й організації дуального навчання, налагодження партнерства із суб'єктами ринку праці та супроводу професійного становлення майбутніх фахівців.

Дисципліна тісно пов'язана з іншими освітніми компонентами, це, зокрема, вступ до спеціальності, методика професійного навчання, професійна педагогіка, педагогічна практика на робочому місці майстра виробничого навчання, педагогічна практика на робочому місці педагога виробничого навчання, що сприяє цілісному осмисленню студентами змісту й особливостей професійної діяльності педагога професійної освіти в умовах упровадження дуальної форми навчання та забезпечує наступність теоретичної і практичної підготовки.

Мета навчальної дисципліни

Метою дисципліни є формування в здобувачів освіти цілісного розуміння сутності, принципів і тенденцій розвитку дуальної освіти в Україні та країнах світу, забезпечення засвоєння ними методів її організації в закладах професійної (професійно-технічної) та вищої освіти, а також розкриття її значення для кар'єрних перспектив майбутніх фахівців.

Завдання навчальної дисципліни

1. Ознайомити здобувачів освіти з нормативно-правовою та концептуальною базою дуальної освіти в Україні й зарубіжних країнах.
2. Розкрити сутність, моделі та особливості реалізації дуальної форми навчання в професійній освіті.
3. Проаналізувати методичні, організаційні та психолого-педагогічні аспекти впровадження дуального навчання в підготовці педагогів професійної освіти.
4. Сформувати розуміння специфіки організації дуального навчання за спеціалізацією «Будівництво і зварювання» з урахуванням вимог виробничого середовища.
5. Сприяти набуттю вмій поєднання теоретичного та

практичного компонентів професійної підготовки в умовах дуальної освіти.

6. Навчити основ взаємодії з роботодавцями та соціальними партнерами під час проектування й реалізації освітньо-виробничого процесу.

7. Сформувати здатність брати участь в укладанні та супроводі тристоронніх угод між закладом освіти, здобувачем освіти і роботодавцем.

8. Ознайомити з можливостями використання цифрових технологій для комунікації, моніторингу та оцінювання результатів навчання в умовах дуальної освіти.

9. Розкрити потенціал дуальної освіти для формування професійної ідентичності та кар'єрного зростання здобувачів освіти.

10. Сприяти розвитку здатності до критичного осмислення викликів і ризиків запровадження дуальної освіти у сфері будівництва і зварювання.

Пререквізити: теоретичною базою вивчення освітнього компонента є навчальні дисципліни «Педагогіка», «Вступ до спеціальності», «Професійна педагогіка», «Методика професійного навчання» та практика «Виробниче навчання (будівництво)».

Постреквізити: педагогічна практика на робочому місці майстра виробничого навчання, педагогічна практика на робочому місці педагога виробничого навчання.

Освітній компонент спрямовано на формування загальних і фахових компетентностей та досягнення програмних результатів навчання за ОПП.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного, демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та в розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

Фахові компетентності (ФК):

ФК1. Здатність застосовувати освітні теорії та методології в педагогічній діяльності.

ФК3. Здатність керувати навчальними / розвивальними проектами.

ФК9. Здатність здійснювати професійну діяльність з дотриманням вимог законодавства, стандартів освіти та внутрішніх нормативних документів закладу освіти.

ФК11. Здатність використовувати в професійній діяльності основні положення, методи, принципи фундаментальних та прикладних наук.

ФК13. Здатність управляти комплексними діями/проєктами, відповідати за прийняття рішень у непередбачуваних умовах та професійний розвиток здобувачів освіти і підлеглих.

ФК15. Здатність забезпечити якість освіти й управління діяльністю закладу освіти відповідно до спеціалізації.

Програмні результати навчання (ПРН):

ПРН1. Уміти використовувати інструменти демократичної правової держави в професійній та громадській діяльності, приймати рішення на підставі релевантних даних та сформованих ціннісних орієнтирів.

ПРН2. Володіти інформацією чинних нормативно-правових документів, законодавства, галузевих стандартів професійної діяльності в установах, на виробництвах, організаціях галузі/сфери (відповідно до спеціалізації).

ПРН4. Розуміти особливості комунікації, взаємодії та співпраці в міжнародному культурному та професійному контекстах.

ПРН8. Самостійно планувати й організувати власну професійну діяльність і діяльність здобувачів освіти і підлеглих.

ПРН10. Знати основи психології, педагогіки, а також фундаментальних і прикладних наук у сфері будівництва та зварювання на рівні, необхідному для досягнення інших результатів навчання, передбачених освітньою програмою.

ПРН13. Застосовувати в професійній діяльності сучасні дидактичні та методичні засади викладання навчальних дисциплін і обирати доцільні технології та методики в освітньому процесі.

ПРН15. Діагностувати, прогнозувати, забезпечувати ефективність та корегування освітнього процесу для досягнення програмних результатів навчання і допомоги здобувачам освіти в реалізації індивідуальних освітніх траєкторій.

ПРН22. Застосовувати програмне забезпечення для e-learning і дистанційного навчання і здійснювати їх навчально-методичний супровід.

ПРН24. Володіти основами управління персоналом і ресурсами, навичками планування, контролю, звітності на виробництвах, в установах, організаціях галузі будівництва та зварювання.

2. Організація освітнього процесу

Навчальний матеріал дисципліни «Дуальна освіта: виклики, можливості та кар'єрні перспективи» структуровано в логічно завершені змістові модулі, що відображають послідовність формування в майбутніх педагогів професійної освіти уявлень про дуальну форму навчання, особливості її організації та реалізації в професійній підготовці за спеціалізацією «Будівництво і зварювання». Кожен модуль охоплює

лекційні та практичні заняття, самостійну роботу здобувачів освіти, а також контрольні заходи, що передбачають аналіз нормативних документів, розв'язання професійно орієнтованих кейсів, виконання індивідуальних і групових завдань, проектних і аналітичних робіт.

Методологічною основою організації освітнього процесу є компетентнісний, діяльнісний, практико-орієнтований та інтегративний підходи, що забезпечують поєднання теоретичної підготовки з аналізом реальних освітньо-виробничих ситуацій дуального навчання. Визначення результатів навчання та спрямовується на розвиток здатності майбутніх педагогів професійної освіти проектувати, організовувати й супроводжувати дуальне навчання у взаємодії з роботодавцями та іншими соціальними партнерами.

У межах дисципліни застосовуються такі методи навчання та викладання:

– *словесні методи*: проблемні та оглядові мінілекції, евристична бесіда, дискусія, дебати, обговорення нормативно-правових документів і професійно орієнтованих кейсів дуальної освіти;

– *наочні методи*: аналіз схем організації дуального навчання, демонстрація моделей взаємодії закладу освіти і роботодавців, ілюстрування прикладів реалізації дуальної освіти у сфері будівництва і зварювання;

– *практичні методи*: розв'язання ситуаційних завдань, аналіз виробничих і педагогічних кейсів, проектування елементів дуального навчання, розроблення фрагментів освітньо-виробничих програм, робота з тристоронніми угодами та іншою супровідною документацією;

– *інтерактивні та інноваційні методи*: проблемно орієнтоване навчання, проектне навчання, кейс-метод, елементи змішаного навчання, моделювання професійних ситуацій, командна робота та фасилітовані обговорення.

Основними *формами* організації освітнього процесу є лекційні та практичні заняття, самостійна робота здобувачів освіти, виконання індивідуальних і групових проектів, аналіз результатів педагогічної та виробничої практик, а також обговорення досвіду взаємодії із роботодавцями в умовах дуальної форми навчання.

СТРУКТУРА ЗАЛІКОВИХ КРЕДИТІВ (форми навчання: денна)

Таблиця Д.1

Тема	Кількість годин, передбачених на:	
	аудиторні заняття	СРС

	лекції	практичні	
Модуль 1. Теоретико-нормативні та організаційні засади дуальної освіти в Україні та зарубіжних країнах			
Тема 1.1. Сутність і моделі дуальної освіти в сучасній системі професійної освіти України та країнах зарубіжжя	2	2	6
Тема 1.2. Нормативно-правове забезпечення дуальної освіти	2	2	6
Тема 1.3. Організаційно-управлінський вимір дуальної освіти	2	2	6
Модуль 2. Методика і технології підготовки педагогів до організації дуального навчання			
Тема 2.1. Методичні та психолого-педагогічні основи підготовки педагогів до роботи в умовах дуальної освіти	2	2	6
Тема 2.2. Особливості організації дуального навчання за спеціалізаціями будівництво і зварювання	2	2	6
Тема 2.3. Цифрові інструменти та інноваційні практики дуальної освіти	2	2	6
Модуль 3. Кар'єрні перспективи та професійна мобільність у системі дуальної освіти			
Тема 3.1. Дуальна освіта як ресурс професійного становлення і кар'єрного розвитку	2	2	6
Тема 3.2. Професійна мобільність педагога в умовах дуального навчання	2	2	6
Тема 3.3. Аналіз та узагальнення досвіду реалізації дуальної освіти	2	2	6
Усього	18	18	54

3. Політика навчання, викладання, контролю

Мета й завдання освітнього компонента спрямовані на формування в здобувачів освіти цілісного розуміння дуальної освіти як сучасної моделі організації професійної підготовки, усвідомлення її ролі в підвищенні якості освіти та розширенні кар'єрних перспектив, а також розвиток

здатності проектувати, організовувати й супроводжувати дуальне навчання у взаємодії із закладом освіти та роботодавцями. Освітній компонент орієнтує студентів на систематизацію теоретичних знань і опанування практичних підходів до організації освітньо-виробничого процесу в умовах дуальної форми навчання.

Під час лекційного курсу здобувачі освіти опановують знання про концепції, принципи та моделі дуальної освіти; нормативно-правові засади її впровадження; організаційні та управлінські механізми реалізації дуального навчання; особливості взаємодії учасників дуальної освіти; ризики та виклики поєднання освітнього і виробничого середовищ. Лекційні заняття передбачають роботу з нормативними документами, аналіз професійно орієнтованих кейсів, обговорення практичних ситуацій і вивчення досвіду реалізації дуальної освіти в Україні та зарубіжних країнах.

Практичний складник дисципліни зорієнтований на формування вмінь застосовувати теоретичні положення дуальної освіти в професійній діяльності. Він передбачає виконання прикладних завдань, пов'язаних із проектуванням елементів дуального навчання, розробленням фрагментів освітньо-виробничих програм, аналізом виробничих і педагогічних кейсів, моделюванням взаємодії «заклад освіти – здобувач освіти – роботодавець», опрацюванням супровідної документації та інструментів моніторингу результатів навчання. У процесі занять застосовуються методи проблемного і проєктного навчання, кейс-метод, групова робота, взаємооцінювання та формувальне оцінювання.

Освітній процес організовується з використанням офлайн та онлайн взаємодії. Акцент зроблено на студентоцентрованому підході: здобувачі освіти мають можливість вибирати тематику мініпроєктів, напрями аналізу кейсів, форми представлення результатів роботи; активно залучаються до обговорення проблем організації дуального навчання та професійних ситуацій, пов'язаних із майбутньою діяльністю у сфері професійної освіти. Роль викладача полягає у фасилітації навчання, консультативному супроводі та підтримці професійного самовизначення студентів.

Самостійна робота студентів (СРС) є індивідуально організованою пізнавальною діяльністю, що здійснюється за визначеними завданнями під методичним керівництвом викладача. Її зміст охоплює опрацювання теоретичних джерел, аналіз нормативно-правових документів, підготовку аналітичних матеріалів, виконання індивідуальних і групових завдань, розроблення мініпроєктів з організації дуального навчання, підготовку есе та рефлексійних матеріалів за результатами вивчення освітньо-виробничих практик. Вид і обсяг СРС визначаються робочою програмою дисципліни та спрямовані на поглиблення підготовки майбутніх педагогів професійної освіти до організації дуального навчання.

Організаційні та навчальні обов'язки здобувачів вищої освіти

Здобувачі вищої освіти зобов'язані:

– *систематично готуватися до лекційних і практичних занять*, опрацьовувати основні та додаткові джерела, передбачені робочою програмою дисципліни, виконувати завдання самостійної роботи, а також опановувати інструменти й матеріали, необхідні для організації дуального навчання;

– *брати участь у заняттях у визначених форматах* (очному або дистанційному), у разі неможливості присутності завчасно інформувати викладача та забезпечувати своєчасне виконання практичних та проєктних завдань;

– *виявляти навчальну активність у процесі індивідуальної та групової роботи*, долучатися до обговорення теоретичних положень, аналізу нормативно-правових документів, розгляду професійно орієнтованих кейсів, підготовки аналітичних матеріалів, презентацій і навчальних проєктів;

– *аргументовано висловлювати власну позицію*, брати участь у дискусіях, моделюванні проблемних ситуацій та пошуку рішень, пов'язаних з організацією освітньо-виробничого процесу в умовах дуальної освіти;

– *дотримуватися принципів академічної доброчесності* під час виконання всіх видів навчальних завдань, підготовки текстових, аналітичних і проєктних матеріалів; у разі використання інструментів штучного інтелекту для пошуку інформації, аналізу, формування ідей або підготовки навчальних матеріалів здобувач зобов'язаний повідомити про це викладача та забезпечити самостійний характер виконання завдань, дотримання вимог щодо авторства й відповідальності за отримані результати;

– *виконувати вимоги з охорони праці та безпеки життєдіяльності*, дотримуватися встановлених правил поведінки під час занять, у навчальних приміщеннях і виробничих умовах, а також рекомендацій щодо збереження життя і здоров'я, зокрема в разі повітряних тривоги.

Види контролю навчальних досягнень

Освітній процес передбачає такі форми контролю:

– *поточний контроль* – оцінювання аудиторної роботи, самостійної роботи, виконання модульних контрольних робіт;

– *підсумковий контроль* – здійснюється відповідно до накопичених рейтингових балів за 100-бальною шкалою та шкалою ECTS; можуть ураховуватися результати, здобуті в умовах неформальної, неофіційної чи дуальної освіти (за умови документального підтвердження).

Студент має право перескладати окремі теми в разі незгоди з оцінкою або з метою підвищення рівня сформованих компетентностей; а також отримувати додаткові консультації викладача щодо змісту дисципліни та виконання завдань самостійної роботи.

Академічна доброчесність

У межах вивчення освітнього компонента здобувачі вищої освіти зобов'язані дотримуватися принципів академічної доброчесності під час виконання всіх видів навчальних, аналітичних, проектних і контрольних завдань.

Порушеннями академічної доброчесності в текстових, аналітичних та цифрових продуктах вважаються, зокрема:

- привласнення і використання текстових, графічних, аналітичних або цифрових матеріалів інших авторів без належного посилання на джерело;
- перефразування, стилістична реконструкція або логічне відтворення чужих текстів без коректного цитування;
- використання готових шаблонів, навчальних матеріалів, презентацій, цифрових ресурсів чи програмних рішень без зазначення авторства або джерела походження;
- фальсифікація або підміна даних, зокрема вигадкування результатів аналізу, статистичних показників, звітів, логів роботи в цифрових сервісах чи освітніх платформах;
- рерайт, копіювання або автоматизоване генерування навчальних матеріалів без власного аналітичного, проектного чи рефлексійного внеску здобувача освіти;
- копіювання, реплікація або відтворення цифрових ресурсів, освітніх продуктів чи елементів проєктів без дозволу автора або правласника.

У разі використання інструментів штучного інтелекту (для пошуку інформації, структурування матеріалу, формування ідей, підготовки чернеток або аналітичної підтримки) здобувач освіти зобов'язаний відкрито повідомити про це викладача. Використання таких інструментів не звільняє здобувача від відповідальності за зміст, достовірність, логіку викладу та самостійний характер виконання завдання.

Виявлення порушень академічної доброчесності в будь-якому виді роботи є підставою для недопуску здобувача освіти до підсумкового контролю (заліку) з дисципліни та застосування заходів академічної відповідальності згідно з внутрішніми нормативними документами закладу освіти.

4. Система оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти

Система оцінювання результатів навчання здобувачів освітнього компонента «Дуальна освіта: виклики, можливості та кар'єрні перспективи» ґрунтується на компетентнісному підході та спрямована на визначення рівня сформованості в майбутніх педагогів професійної освіти здатності проєктувати, організовувати й аналізувати освітньо-виробничий процес у межах дуальної форми навчання, а також оцінювати її потенціал для професійного становлення і кар'єрного розвитку.

Підсумковий результат з дисципліни визначається шляхом накопичення балів за всі види навчальної діяльності, передбачені робочою програмою, та фіксується у відповідних формах обліку результатів навчання. Оцінювання здійснюється за 100-бальною шкалою з подальшим переведенням у шкалу ECTS.

Максимальна кількість балів, яку може отримати здобувач освіти з дисципліни, становить 100 балів. Підсумкова оцінка формується як сума балів за такі види навчальної діяльності:

– *поточна робота* на практичних заняттях, що охоплює участь у дискусіях, аналіз нормативно-правових документів, розв'язання професійно орієнтованих кейсів, моделювання освітньо-виробничих ситуацій;

– *самостійна робота*, яка передбачає виконання аналітичних завдань, підготовку есе, опрацювання матеріалів щодо організації дуального навчання;

– *навчальний проєкт*, спрямований на розроблення моделі або окремих елементів дуального навчання за спеціалізацією «Будівництво і зварювання» (проєктування взаємодії із роботодавцями, освітньо-виробничого графіка, фрагмента освітньої програми, системи супроводу здобувачів освіти);

– модульний контроль, що може включати тестування, виконання аналітичних або проєктних завдань, а також захист навчального проєкту.

Максимальна кількість балів за кожен вид навчальної діяльності визначається відповідно до їхньої питомої ваги, установлені робочою програмою дисципліни, та розподіляється пропорційно кількості занять і завдань упродовж семестру.

Для студентів денної форми навчання:

Таблиця 2

Практичні заняття	Самостійна робота	Модульний контроль	Навчальний проєкт	Залік
Максимальна кількість балів – 54	Максимальна кількість	Максимальна кількість	Максимальна кількість	

									ть балів – 15		ть балів – 21		балів – 10		
№1	№2	№3	№4	№5	№6	№7	№8	№9	№1	№2	№3	МК1	МК2	100	
6	6	6	6	6	6	6	6	6	5	5	5	10	11	10	

Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів із курсу
«Дуальна освіта: виклики, можливості та кар'єрні перспективи»

Оцінка ECTS	Сума балів за 100-бальною шкалою	Рівні навчальних досягнень студентів	Критерії
A	90-100	Високий рівень володіння теоретичними знаннями й практичними вміннями	Здобувач вищої освіти: – ґрунтовно та системно володіє теоретичними знаннями з дуальної освіти, упевнено оперує поняттями, категоріями, моделями та концепціями організації дуального навчання, коректно використовує фахову термінологію; – надає чіткі, логічно структуровані та аргументовані усні й письмові відповіді, повно і свідомо відтворює основні положення теорії, демонструє здатність застосовувати їх у професійно орієнтованих та освітньо-виробничих ситуаціях; – упевнено відповідає на складні та проблемні запитання, самостійно аналізує нормативно-

			<p>правові, організаційні та методичні аспекти дуальної освіти, встановлює причиново-наслідкові зв'язки, формулює обґрунтовані висновки;</p> <ul style="list-style-type: none"> – систематизує та узагальнює навчальний матеріал, створює схеми, таблиці, плани, тези, концептуальні моделі та інші опорні матеріали з проблематики дуальної освіти; – аргументовано бере участь у дискусіях щодо впровадження дуального навчання, взаємодії закладу освіти з роботодавцями, оцінювання освітньо-виробничих результатів, демонструє міждисциплінарні зв'язки та власну професійно виважену позицію; – правильно й повно виконує завдання різного рівня складності, пропонує обґрунтовані рішення щодо організації дуального навчання, послідовно викладає матеріал, своєчасно та якісно виконує самостійну роботу і модульні завдання; – самостійно виконує навчальний проект, що передбачає проектування моделі або окремих елементів дуального
--	--	--	--

			<p>навчання (освітньо-виробничого графіка, механізмів взаємодії із роботодавцями, фрагмента освітньої програми, системи супроводу здобувачів освіти), аргументовано захищає його результати;</p> <ul style="list-style-type: none"> – застосовує методи аналізу й оцінювання ефективності дуального навчання, виявляє типові проблеми та ризики його реалізації, формулює рекомендації щодо вдосконалення освітньо-виробничого процесу; – здійснює аналітичну та проектну діяльність, готує якісні аналітичні матеріали, огляди, довідки та презентації з проблем організації дуальної освіти; – активно бере участь у навчальній і проектній діяльності, дотримується принципів академічної доброчесності, демонструє відповідальність, професійну культуру та готовність до майбутньої діяльності з організації дуального навчання.
В	82-89	Достатній рівень оволодіння знаннями навчального матеріалу, вміннями їх практичного	<p>Здобувач вищої освіти:</p> <ul style="list-style-type: none"> – на достатньому рівні володіє теоретичними знаннями з дуальної освіти, знає основні поняття, категорії та моделі організації дуального навчання,

		впровадження	<p>орієнтується в змісті навчальної дисципліни;</p> <ul style="list-style-type: none"> – коректно відповідає на запитання, відтворює основні положення теорії та виявляє здатність застосовувати їх у типових освітньо-виробничих ситуаціях, пов'язаних з організацією дуального навчання; – орієнтується в нормативно-правових та організаційних засадах дуальної освіти, допускаючи поодинокі незначні неточності в тлумаченні або застосуванні окремих положень; – виконує типові практичні завдання, пов'язані з аналізом організації дуального навчання, взаємодії закладу освіти і роботодавців, планування освітньо-виробничого процесу, формулює висновки, які інколи потребують уточнення або доповнення; – демонструє здатність аналізувати освітньо-виробничі кейси, виявляти типові проблеми реалізації дуальної освіти та пропонувати обґрунтовані, хоча не завжди комплексні рішення; – виконує навчальний проект або його окремі елементи відповідно до
--	--	--------------	---

			<p>поставлених вимог, аргументує основні положення проектних рішень, допускаючи незначні методичні чи структурні неточності;</p> <ul style="list-style-type: none"> – уміє систематизувати навчальний матеріал, готувати аналітичні довідки, схеми, таблиці та презентації з проблематики дуальної освіти; – загалом послідовно викладає власні міркування в усній та письмовій формах, хоча інколи потребує корекції логіки викладу або чіткості формулювань; – своєчасно виконує завдання самостійної роботи та модульного контролю, дотримується вимог академічної доброчесності; – бере участь у навчальній і проектній діяльності, демонструє відповідальне ставлення до навчання та готовність до подальшого професійного зростання у сфері організації дуального навчання.
С	74-81	Середньо-достатній рівень володіння теоретичним матеріалом та готовності до оперування	<p>Здобувач вищої освіти:</p> <ul style="list-style-type: none"> – володіє загальними теоретичними уявленнями про дуальну освіту, знає базові поняття, категорії та основні підходи до організації дуального навчання, однак у

		<p>набутими вміннями й навичками</p>	<p>складніших питаннях потребує консультацій або уточнень;</p> <ul style="list-style-type: none"> – відтворює основні положення навчального матеріалу, правильно застосовує їх у типових освітньо-виробничих ситуаціях, проте не завжди може самостійно поглибити або узагальнити отримані результати; – орієнтується в нормативно-правових та організаційних засадах дуальної освіти, допускаючи неточності у тлумаченні окремих положень або механізмів їх реалізації; – виконує типові практичні завдання, пов'язані з аналізом прикладів дуального навчання, плануванням освітньо-виробничих елементів, моделюванням взаємодії між учасниками дуальної освіти; за потреби виправляє помилки з допомогою викладача; – уміє користуватися основною фаховою термінологією з проблематики дуальної освіти, загалом коректно застосовує її в усних і письмових відповідях; – бере участь у виконанні навчального проекту або його окремих етапів, дотримується
--	--	--------------------------------------	--

			<p>запропонованої структури, однак потребує методичних рекомендацій щодо обґрунтування рішень та оформлення результатів;</p> <p>– систематизує навчальний матеріал у вигляді схем, таблиць, коротких аналітичних матеріалів, хоча логіка узагальнень і висновків інколи потребує доопрацювання;</p> <p>– виконує не менше встановленого обсягу письмових, практичних і проектних завдань, своєчасно складає самостійну роботу, допускає несуттєві помилки під час виконання завдань модульного контролю;</p> <p>– бере участь у навчальній та проектній діяльності, дотримується вимог академічної доброчесності, демонструє базову готовність до подальшого опанування питань організації дуального навчання.</p>
D	64-73	Середній рівень володіння теоретичними знаннями, практичними вміннями й навичками	<p>Здобувач вищої освіти:</p> <p>– володіє фрагментарними теоретичними знаннями з дуальної освіти, знає окремі базові поняття та загальні уявлення про організацію дуального навчання, однак часто потребує додаткових пояснень щодо їх змісту й</p>

			<p>практичного застосування;</p> <ul style="list-style-type: none"> – відтворює окремі положення навчального матеріалу, але не завжди розуміє логіку взаємозв'язків між теоретичними, нормативними та організаційними аспектами дуальної освіти; – виконує типові практичні завдання, пов'язані з аналізом прикладів дуального навчання або моделюванням окремих його елементів, проте допускає помітні неточності; здатен виправляти помилки переважно після детальних роз'яснень або за допомогою викладача; – використовує фахову термінологію з проблематики дуальної освіти, але припускається помилок у її тлумаченні та застосуванні; – бере участь у виконанні навчального проекту або його окремих етапів, однак проєктні рішення є фрагментарними, потребують суттєвого доопрацювання щодо структури, логіки та обґрунтування; – володіє початковими навичками аналізу організації дуального навчання, але не завжди розрізняє типові
--	--	--	--

			<p>організаційні та методичні помилки, потребує допомоги під час формулювання висновків і рекомендацій;</p> <p>– виконує 60–75 відсотків навчальних, практичних і проєктних завдань; усні та письмові відповіді є неповними, недостатньо аргументованими та потребують суттєвих уточнень;</p> <p>– самостійну роботу виконує у встановлені терміни, однак із помітними недоліками; під час виконання завдань модульного контролю припускається систематичних, хоча й некритичних, помилок;</p> <p>– бере участь у навчальній та проєктній діяльності, однак потребує постійних інструкцій і контролю; усвідомлює необхідність дотримання принципів академічної доброчесності, проте не завжди демонструє їх послідовне дотримання.</p>
Е	60-63	Рівень володіння теоретичним матеріалом, практичними вміннями й навичками визначається нижчим за середній	<p>Здобувач вищої освіти:</p> <p>– володіє поверховими та несистемними уявленнями про дуальну освіту, частково або з істотними неточностями розуміє базові поняття й підходи до організації дуального навчання, часто не може пояснити їх зміст і</p>

			<p>призначення;</p> <ul style="list-style-type: none"> – відтворює окремі фрагменти навчального матеріалу, але не усвідомлює логіки взаємозв'язків між теоретичними, нормативними та організаційними складниками дуальної освіти; – виконує лише окремі елементарні практичні завдання, пов'язані з аналізом прикладів дуального навчання або ознайомленням з організаційними елементами, постійно потребує детальних інструкцій і допомоги викладача; – використовує фахову термінологію з проблематики дуальної освіти на базовому рівні, часто плутає ключові поняття або застосовує їх некоректно; – бере участь у виконанні навчального проекту формально або фрагментарно, не здатен самостійно обґрунтувати проектні рішення; результати проектної діяльності потребують суттєвого доопрацювання за участі викладача; – володіє елементарними навичками аналізу організації дуального
--	--	--	---

			<p>навчання, однак не розрізняє типові організаційні та методичні помилки, має труднощі з формулюванням висновків і рекомендацій;</p> <p>– виконує менше встановленого мінімального обсягу навчальних, практичних і проєктних завдань; усні та письмові відповіді є фрагментарними, непослідовними та потребують глибокого доопрацювання;</p> <p>– самостійну роботу виконує частково або з порушенням термінів, завдання модульного контролю містять численні суттєві помилки;</p> <p>– зрідка долучається до навчальної та проєктної діяльності, потребує постійного супроводу й контролю, демонструє недостатню відповідальність і непослідовне дотримання принципів академічної доброчесності.</p>
FX	35-59	<p>Низький рівень володіння навчальним матеріалом, студент неспроможний опанувати практичні вміння без додаткових</p>	<p>Здобувач вищої освіти:</p> <p>– демонструє фрагментарні або несформовані уявлення про дуальну освіту, не орієнтується в базових поняттях, визначеннях і термінах, не розуміє сутності та призначення дуального навчання в системі</p>

		заняття дисципліни	з професійної освіти; – не здатен відтворити основні положення навчального матеріалу, не встановлює зв'язків між теоретичними, нормативними та організаційними аспектами дуальної освіти; – має значні труднощі у виконанні навіть елементарних практичних завдань, пов'язаних з аналізом або моделюванням окремих елементів дуального навчання; припускається суттєвих помилок, які не може самостійно виправити; – використовує фахову термінологію з проблематики дуальної освіти неправильно або майже не використовує її, що свідчить про недостатнє розуміння логіки організації освітньо-виробничого процесу; – не здатен самостійно виконати навчальний проєкт або його окремі складники; проєктна робота є незавершеною, фрагментарною або не відповідає поставленим завданням; – не володіє елементарними вміннями аналізу організації дуального навчання, не розрізняє типи
--	--	-----------------------	---

			<p>організаційні та методичні помилки, не може сформулювати висновки чи рекомендації;</p> <ul style="list-style-type: none"> – виконує менше 40 відсотків навчальних, практичних і проєктних завдань; усні та письмові відповіді є неповними, непослідовними, без належного обґрунтування; – самостійну роботу не виконує або виконує з грубими помилками та порушенням установлених термінів; результати модульного контролю не відповідають мінімальним вимогам; – неспроможний опанувати практичні вміння та навички з організації дуального навчання без додаткових занять, консультацій і постійного супроводу викладача; – зрідка долучається до навчальної діяльності, не демонструє зацікавленості у професійному розвитку, не дотримується елементарних вимог академічної доброчесності та потребує систематичного контролю.
F	1-34	Низький рівень знань із дисципліни, відсутність практичних умінь і навичок, що є	<p>Здобувач вищої освіти:</p> <ul style="list-style-type: none"> – не володіє теоретичними знаннями з дуальної освіти, не розуміє базових понять, категорій і принципів організації дуального навчання в

		<p>підставою для повторного вивчення дисципліни</p>	<p>системі професійної освіти;</p> <ul style="list-style-type: none"> – не здатен відтворити навіть елементарні положення навчального матеріалу, не усвідомлює ролі та функцій учасників дуальної освіти; – не може виконати прості практичні завдання, пов'язані з аналізом або моделюванням елементів дуального навчання; результати роботи не відповідають вимогам або відсутні; – практично не користується фаховою термінологією з проблематики дуальної освіти або застосовує її некоректно; – не здатен брати участь у виконанні навчального проекту чи інших проектних завдань; проектна діяльність відсутня або формальна й незавершена; – не володіє елементарними вміннями аналізу організації дуального навчання, не може виявляти проблеми чи формулювати висновки; – не виконує самостійну роботу, практичні завдання та завдання модульного контролю; усні й письмові відповіді відсутні або не відповідають мінімальним вимогам;
--	--	---	--

			<p>– не проявляє навчальної активності, не дотримується вимог академічної доброчесності;</p> <p>– відсутність необхідних знань, умінь і навичок є підставою для повторного вивчення дисципліни з метою опанування базового рівня теоретичної та практичної підготовки з організації дуального навчання.</p>
--	--	--	---

Зміст самостійної роботи за темами визначається робочою програмою навчальної дисципліни.

Самостійна робота здобувачів освіти спрямована на поглиблення теоретичної підготовки та розвиток практичних умінь, необхідних для організації дуального навчання, і передбачає опрацювання наукових, методичних і нормативно-правових джерел, виконання аналітичних та проектних завдань, підготовку навчальних матеріалів і рефлексію результатів освітньо-виробничої діяльності.

Самостійна робота за модулями

Модуль 1. Теоретико-нормативні та організаційні засади дуальної освіти в Україні та зарубіжних країнах

1. Аналітичне опрацювання законодавчих і нормативно-правових документів з питань дуальної освіти в Україні та одній із зарубіжних країн з підготовкою порівняльної таблиці або аналітичної довідки.

2. Підготовка огляду наукових джерел (не менше 5) щодо моделей дуальної освіти та можливостей їх адаптації до системи професійної освіти за спеціалізацією «Будівництво і зварювання».

3. Розроблення структурно-логічної схеми організації дуального навчання із визначенням ролей і функцій закладу освіти, здобувача освіти та роботодавця.

Модуль 2. Методика і технології підготовки педагогів до організації дуального навчання

1. Аналіз освітньо-виробничого кейсу з організації дуального навчання (реального або змодельованого) з визначенням проблем, ризиків і можливих шляхів їх подолання.

2. Розроблення фрагмента методичного забезпечення дуального навчання (елемент освітньо-виробничої програми, графік чергування теоретичного і практичного навчання, опис функцій наставника).

3. Розроблення навчально-методичного продукту для організації дуального навчання за спеціалізаціями будівництво і зварювання (за вибором здобувача освіти): презентації визначеної структури; технологічної картки дуального заняття; комплекту навчальних завдань для поєднання теоретичної і виробничої підготовки з обґрунтуванням обраних методичних рішень.

Модуль 3. Кар'єрні перспективи та професійна мобільність у системі дуальної освіти

1. Аналітичне есе або доповідь щодо впливу дуальної освіти на професійне становлення і кар'єрні траєкторії здобувачів професійної освіти.

2. Аналіз вимог роботодавців до випускників дуальних програм у галузі будівництва і зварювання з формулюванням рекомендацій для закладу освіти.

3. Підготовка профорієнтаційних матеріалів щодо вступу на спеціальність і навчання за дуальною формою для спеціалізації «Будівництво і зварювання».

Тематика завдань для **навчального проєктування** визначається робочою програмою дисципліни та спрямована на закріплення теоретичних знань і розвиток практичних умінь здобувачів освіти щодо організації дуального навчання, взаємодії з роботодавцями та усвідомлення кар'єрних перспектив у межах обраної спеціальності.

Орієнтовна тематика завдань для навчального проєктування з дисципліни «Дуальна освіта: виклики, можливості та кар'єрні перспективи»:

1. Технології дуальної освіти в професійній підготовці: структура, етапи та механізми реалізації.

2. Дуальна освіта як форма інтеграції теоретичного навчання і виробничої діяльності: педагогічна логіка взаємозв'язку.

3. Тріальна модель підготовки фахівців (заклад освіти – підприємство – здобувач освіти – консорціум): історія становлення та сучасні інтерпретації.

4. Методичні підходи до поєднання аудиторного навчання і виробничої практики в умовах дуальної освіти.

5. Діагностика результатів навчання здобувачів освіти в дуальній формі: критерії, показники, інструменти.

6. Контроль і оцінювання навчальних досягнень у дуальному навчанні: співвідношення педагогічного та виробничого оцінювання.

7. Діагностика готовності педагога професійної освіти до

організації дуального навчання.

8. Кейси дуальної освіти.
9. Вебквест «З чого почати дуальну програму».
10. Віртуальні симуляції в будівництві та зварюванні.
11. Використання симуляційних і віртуальних навчальних середовищ як підготовчого етапу до роботи на виробництві (на прикладі будівництва і зварювання).
12. Роль цифрових засобів фіксації та моніторингу освітньо-виробничих результатів у дуальній освіті (журнали, портфоліо, звітні матеріали).
13. Психолого-педагогічний супровід здобувачів освіти в умовах дуального навчання: виклики адаптації до виробничого середовища.
14. Наставництво на підприємстві як складник технології дуальної освіти: педагогічні функції і відповідальність.
15. Забезпечення якості професійної підготовки в умовах дуальної освіти: внутрішні та зовнішні механізми.
16. Сучасні тенденції розвитку дуальної освіти в Україні та зарубіжних країнах у контексті змін на ринку праці.
17. Дуальна освіта і безпека професійної діяльності: підготовка здобувачів освіти до роботи в умовах підвищеного ризику.
18. Професійна мобільність випускників дуальних програм: освітні та виробничі чинники.
19. Перспективи розвитку технологій дуальної освіти в професійній підготовці фахівців галузей будівництва і зварювання.
20. Дуальна вища освіта: успішні практики.

Перелік питань до підсумкового контролю

1. Поняття дуальної освіти та її відмінність від традиційних форм професійної підготовки.
2. Історичні передумови виникнення дуальної освіти в Європі.
3. Основні етапи розвитку дуальної освіти в зарубіжних країнах.
4. Німецька модель дуальної освіти: ключові характеристики.
5. Австрійська та польська моделі дуальної освіти: спільні й відмінні риси.
6. Тріальна модель навчання: сутність і педагогічний потенціал.
7. Місце дуальної освіти в системі професійної освіти України.
8. Нормативно-правові засади впровадження дуальної освіти в Україні.
9. Роль держави в розвитку дуальної освіти.
10. Учасники дуального навчання та їхні функції.
11. Організаційні умови ефективної реалізації дуальної освіти.
12. Переваги дуальної освіти для закладу освіти.

13. Переваги дуальної освіти для роботодавця.
14. Ризики і обмеження впровадження дуальної освіти.
15. Сучасні тенденції розвитку дуальної освіти в Україні та зарубіжних країнах.
16. Поєднання теоретичної і виробничої підготовки в умовах дуального навчання.
17. Дуальна освіта як педагогічна технологія.
18. Методичні підходи до організації дуального навчання в професійній освіті.
19. Особливості дуального навчання за спеціалізацією «Будівництво і зварювання».
20. Планування освітньо-виробничого процесу в дуальній освіті.
21. Роль наставника від підприємства в дуальному навчанні.
22. Взаємодія педагога закладу освіти і наставника від підприємства.
23. Психолого-педагогічний супровід здобувачів освіти під час дуального навчання.
24. Діагностика результатів навчання в дуальній формі освіти.
25. Критерії та показники оцінювання результатів дуального навчання.
26. Співвідношення педагогічного і виробничого оцінювання.
27. Контроль як складник забезпечення якості дуальної освіти.
28. Використання симуляційних технологій у підготовці до виробничого етапу.
29. Віртуальні лабораторії в професійній підготовці в умовах дуального навчання.
30. Організація безпеки професійної діяльності здобувачів освіти в дуальній формі.
31. Дуальна освіта як чинник професійного становлення здобувачів освіти.
32. Вплив дуальної освіти на конкурентоспроможність випускника.
33. Кар'єрні перспективи випускників дуальних програм.
34. Професійна мобільність фахівців, підготовлених у дуальній формі.
35. Роль закладу освіти у формуванні кар'єрних орієнтацій здобувачів освіти.
36. Профорієнтаційна складова дуальної освіти.
37. Взаємозв'язок дуальної освіти і ринку праці.
38. Освіта впродовж життя як продовження дуальної моделі підготовки.
39. Дуальна освіта в контексті розвитку людського капіталу.
40. Соціально-економічні ефекти впровадження дуальної освіти.
41. Професійна адаптація випускників дуальних програм.
42. Кар'єрні траєкторії фахівців у галузях будівництва і зварювання.
43. Роль роботодавця у формуванні кар'єрних можливостей

випускників.

44. Сучасні виклики розвитку дуальної освіти в Україні.

45. Перспективи розвитку дуальної освіти в системі професійної освіти України.

Список рекомендованої літератури

Основна

1. Інноваційна професійна освіта. Випуск 3(10). Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання: Методичні засади впровадження елементів дуальної форми навчання в професійну підготовку майбутніх кваліфікованих робітників будівельної, машинобудівної галузей, сфери обслуговування та громадського харчування: монографія / О. В. Гайдук, Т. М. Герлянд, Д. В. Гоменюк, Н. В. Кулалаєва, Т. В. Пятничук, М. М. Шимановський; за наук. ред. Н. В. Кулалаєвої. Київ : ППО НАПН України, 2023. 118 с.

2. Інноваційна професійна освіта. Випуск 6 (19). Професійна освіта в умовах сталого розвитку суспільства : монографія / за наук. ред. В. О. Радкевич, М. А. Пригодія. Київ : ППО НАПН України, 2024. 734 с. https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/743342/1/Monografia_2024_IPO.pdf

3. Інноваційні педагогічні технології у системі неперервної професійної освіти : монографія / за ред. С. С. Вітвицької. Житомир : Полісся, 2015. 368 с.

4. Концепт розвитку дуальної освіти : методичний посібник з організації та підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти в закладах вищої та фахової передвищої освіти / ред. Т. Іщенко, Я. Штанька. Київ : ДУ «НМЦ В ФПО», 2023. 147 с. URL: <http://surl.li/rdvgy>

5. Концепція підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/660-2018-%D1%80#Text>

6. Курок В., Гребенник А. Дуальна освіта як інноваційна форма підготовки фахівців у закладах вищої освіти. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2020. № 1 (95). С. 239–248. DOI 10.24139/2312-5993/2020.01/239-248.

7. Методичні рекомендації щодо впровадження дуальної форми здобуття освіти / за заг. ред. М. Романова. Київ : ТОВ «Вістка», 2023. 281 с.

8. Онтологія дуальної освіти: досвід Німеччини та України : практичний посібник. / В. Бугайчук, О. Давліканова, І. Лилик та інші. Київ : ТОВ «Вістка», 2022. 240 с.

9. Підготовка майбутніх педагогів професійного навчання на засадах компетентнісного підходу : кол. монографія / за наук. ред. В. І. Ковальчука. Глухів : Глухівський НПУ ім. О. Довженка, 2020. 194 с.

10. Положення про дуальну форму здобуття вищої та фахової

передвищої освіти.
content/uploads/2023/03/1786.pdf

URL:

[https://www.drs.gov.ua/wp-](https://www.drs.gov.ua/wp-content/uploads/2023/03/1786.pdf)

Допоміжні джерела

11. Ковальчук В. І., Ігнатенко С. В. Упровадження дуальної освіти в професійній (професійно-технічній) освіті. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка*. Глухів, 2019. С. 120–132. doi: 10.31376/2410-0897-2019-1-39-120-132

12. Кучер О. Методичні аспекти підготовки бакалаврів з професійної освіти у галузі будівництва і зварювання до організації дуального навчання. *Професійна педагогіка*. 2025. Т. 1, № 30. С. 279–292. doi: 10.32835/2707-3092.2025.30.279-292

13. Кучер О. А. Актуальність підготовки майбутніх бакалаврів з професійної освіти (будівництво і зварювання) за дуальною формою освіти. *Наукові інновації та передові технології*. 2023. № 13(27). С. 708–719. doi: 10.52058/2786-5274-2023-13(27)-708-719

14. Кучер О. А. Міжнародний досвід упровадження дуальної освіти. *Alfred Nobel University Journal of Pedagogy and Psychology*. 2023. № 2 (26). С. 70–82. doi: 10.32342/2522-4115-2023-2-26-8

15. Кучер О. А. Роль партнерства стейкхолдерів і закладу освіти в упровадженні дуальної форми здобуття освіти. *Молодь і ринок*. 2024. № 6 (226). С. 164–170. doi: 10.24919/2308-4634.2024.307876

16. Маринченко Є. О. Дуальне навчання як важливий складник інноваційної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Серія: «Педагогічні науки»*. 2019. № 1. С. 130–135. <https://doi.org/10.31651/2524-2660-2019-1-130-135>

17. Маринченко Є., Кучер О. Педагогічні умови підготовки майбутніх бакалаврів з професійної освіти (будівництво і зварювання) до організації дуального навчання в закладах освіти. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: Педагогіка та психологія*. 2025. Вип. 10. doi: 10.54929/2786-9199-2025-10-09-04

18. Модельовання компетентнісної професійної освіти в контексті євроінтеграції: монографія [Електронне видання] / кол. авт.; за заг. ред. проф. Н. П. Волкової. Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2021. 356 с.

19. Савчук Р. Розвиток дуальної форми навчання в системі професійної (професійно-технічної) освіти України. *Професійна педагогіка*. 2024. № 1(30). С. 49–60. <https://doi.org/10.32835/2707-3092.2025.30.49-60>

20. Тамаркіна О. Дуальна освіта: проблеми впровадження. *Актуальні питання гуманітарії: міжвузівський збірник досліджень, що працюють з молоддю з робітників міста Дрогобича при Івано-Франківському університеті*. 2022. Вип. 47. Том 4. С. 222–225. doi:

<https://doi.org/10.24919/2308-4863/47-4-37>

Змістові доповнення до практичної підготовки майбутніх бакалаврів з професійної освіти (будівництво і зварювання)

Виробнича практика

Вид практики	Завдання
<p>Виробниче навчання (будівництво), 3 семестр</p>	<p><i>Завдання 1. Порівняння навчально-виробничих умов із реальним будівельним виробництвом</i></p> <p>На основі виконання будівельних робіт у майстернях закладу освіти проаналізувати, які елементи навчально-виробничого процесу відповідають реальним умовам будівельного виробництва, а які мають навчальний характер. Визначити, які зміни або доповнення були б необхідні для виконання цих робіт у виробничих умовах. Результати подати у вигляді короткого опису.</p> <p><i>Завдання 2. Роль майстра виробничого навчання як наставника</i></p> <p>Під час виконання будівельних робіт проаналізувати функції майстра виробничого навчання: інструктаж, демонстрація прийомів, контроль і корекція дій, організація безпеки праці. Визначити, які із цих функцій є ключовими для підготовки здобувачів освіти до подальшого навчання в умовах дуальної форми здобуття освіти.</p>
<p>Виробниче навчання (будівництво), 4 семестр</p>	<p><i>Завдання 1. Ознайомлення з виробничою базою роботодавця як середовищем дуального навчання</i></p> <p>Ознайомитися з матеріально-технічною базою підприємства або організації, що може виступати базою дуального навчання (будівельний майданчик, виробнича дільниця, навчально-виробничий полігон). Визначити, які умови створено для поєднання виконання виробничих робіт і навчання здобувачів освіти (робочі місця,</p>

	<p>обладнання, інструкції, дотримання вимог безпеки). Результати подати у вигляді короткого опису.</p> <p><i>Завдання 2. Аналіз організації навчання здобувачів освіти на базі роботодавця</i></p> <p>Проаналізувати, яким чином на базі роботодавця може бути організовано навчання здобувачів освіти: форми інструктажу, участь наставників, поєднання навчальних і виробничих завдань, контроль виконання робіт. Визначити, які елементи цієї організації є найбільш важливими для реалізації дуального навчання в будівництві.</p>
<p>Виробниче навчання (будівництво), 5 семестр</p>	<p><i>Завдання 1. Розроблення технологічної картки виконання будівельних робіт</i></p> <p>На основі виконання будівельних робіт на базі роботодавця або моделювання реальних виробничих умов розробити технологічну картку однієї з будівельних операцій (за вибором). Технологічна картка має відображати послідовність виконання робіт, використовувані матеріали та обладнання, вимоги до якості, заходи з охорони праці та можливості педагогічного супроводу здобувачів освіти в умовах дуального навчання.</p> <p><i>Завдання 2. Адаптація технологічної картки до цілей дуального навчання</i></p> <p>Проаналізувати розроблену технологічну картку з позицій поєднання виробничих і навчальних завдань. Визначити, які етапи роботи виконуються під керівництвом наставника, а які можуть бути реалізовані самостійно здобувачами освіти. Окремо визначити перелік теоретичних знань, якими має володіти здобувач освіти для виконання відповідних будівельних операцій, та обґрунтувати їх необхідність.</p>

	Обґрунтувати можливості використання технологічної картки як інструмента організації та контролю навчально-виробничого процесу.
Безвідривна (навчально-методична), 4 семестр	<p><i>Завдання 1. Аналіз навчально-методичного забезпечення дуального навчання в будівництві</i></p> <p>Проаналізувати навчально-методичні матеріали, що використовуються або можуть використовуватися для організації дуального навчання в галузі будівництва (робочі програми, технологічні картки, інструкції, методичні рекомендації). Визначити, наскільки ці матеріали забезпечують поєднання теоретичної та практичної підготовки здобувачів освіти.</p> <p><i>Завдання 2. Проектування елемента навчально-методичного супроводу дуального навчання</i></p> <p>Розробити один елемент навчально-методичного супроводу дуального навчання (фрагмент методичних рекомендацій, зразок технологічної картки, алгоритм інструктажу або форму взаємодії з наставником на виробництві). Обґрунтувати його доцільність для використання в процесі підготовки здобувачів освіти за дуальною формою.</p>
На робочому місці педагога професійного навчання, 8 семестр	<p><i>Завдання 1. Аналіз особливостей професійної діяльності педагога професійного навчання в дуальній освіті</i></p> <p>Проаналізувати основні функції педагога професійного навчання на робочому місці (планування занять, організація навчально-виробничого процесу, взаємодія зі здобувачами освіти та наставниками на виробництві). Визначити, які із цих функцій є визначальними для реалізації дуального навчання.</p>

	<p><i>Завдання 2. Планування навчально-виробничої діяльності в умовах дуального навчання</i></p> <p>Узяти участь у плануванні або проаналізувати планування одного з елементів освітнього процесу (фрагмент робочої програми, тематичний план, графік чергування теоретичного і практичного навчання). Оцінити узгодженість навчальних і виробничих завдань.</p> <p><i>Завдання 3. Методичний супровід здобувачів освіти в дуальній формі навчання</i></p> <p>Проаналізувати форми методичної підтримки здобувачів освіти в процесі дуального навчання (консультації, інструктажі, контроль і корекція діяльності, зворотний зв'язок). Визначити ефективні методи педагогічного супроводу в умовах поєднання навчання і роботи.</p> <p><i>Завдання 4. Оцінювання результатів навчально-виробничої діяльності здобувачів освіти</i></p> <p>Ознайомитися з підходами до оцінювання результатів навчання здобувачів освіти в умовах дуального навчання. Проаналізувати використання критеріїв, показників та форм оцінювання (поточний контроль, підсумкове оцінювання, участь наставника від роботодавця). Зробити висновки щодо їх педагогічної доцільності.</p>
--	---

Опис педагогічних технологій

Концептуальна ідея	Змістова частина	Процесуальна частина
Кейс-технологія		
<p>Кейс-технологія – аналіз реальних або наближених до реальних фахових ситуацій дуального навчання з метою формування здатності майбутніх бакалаврів із професійної освіти приймати педагогічні рішення в умовах поєднання освітнього і виробничого компонентів.</p> <p>Спирається на: проблемний, компетентнісний, практико-орієнтований підходи.</p> <p>Технологічні моделі: аналітична (аналіз ситуації), дискусійна (обговорення альтернатив), проєктувальна (розроблення педагогічного рішення), рефлексійна (оцінювання рішення).</p> <p>Інструменти: візуалізація фахових ситуацій, скрайбінг,</p>	<p>Зміст кейсів: фахові ситуації організації дуального навчання в галузях будівництва і зварювання.</p> <p>Типи фахових ситуацій: – організаційні (планування дуального навчання, узгодження графіків, розподіл функцій між закладом освіти і роботодавцем); – навчально-виробничі (поєднання теоретичних і практичних завдань, організація робіт на виробничій базі); – наставницькі (взаємодія педагога професійної освіти з наставником підприємства);</p>	<p>Ролі учасників: студент (аналіз ситуації, прийняття педагогічного рішення), викладач (модерація, консультування, узагальнення результатів), наставник підприємства (експертна оцінка з урахуванням виробничого контексту).</p> <p>Форми реалізації: індивідуальна та групова робота, професійне обговорення, презентація й обґрунтування рішень.</p> <p>Послідовність застосування:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ознайомлення з фаховою ситуацією дуального навчання. 2. Аналіз умов, проблем і суперечностей. 3. Визначення можливих педагогічних рішень. 4. Обґрунтування вибраного рішення з урахуванням освітнього і виробничого компонентів. 5. Обговорення наслідків прийнятого рішення. 6. Рефлексійне оцінювання професійної позиції педагога.

<p>портфоліо кейсів, аналітичні схеми, цифрові середовища для спільної роботи.</p>	<p>– безпечові (дотримання вимог охорони праці); – оцінювально-контрольні (оцінювання результатів навчально-виробничої діяльності). Професійний контекст: діяльність педагога професійного навчання в умовах взаємодії зі здобувачами освіти та роботодавцями в процесі дуального навчання.</p>	
Інтерактивні технології		
<p>Інтерактивні педагогічні технології – технології організації навчальної роботи, побудовані на діалоговій взаємодії студента з навчальним оточенням, що забезпечує активне включення учасників у спільне обговорення, аналіз і розв’язання фахових ситуацій дуального</p>	<p>Зміст інтерактивної взаємодії: фахові ситуації дуального навчання, що потребують колективного обговорення та узгодження педагогічних рішень. Типи фахових ситуацій: – організаційні (взаємодія</p>	<p>Ролі учасників: студент (активний учасник діалогу, формулювання позиції), викладач (організація та модерація взаємодії), наставник підприємства (експерт, носій виробничого досвіду). Форми реалізації: групова та колективна робота, дискусії, рольові ігри, професійні обговорення, хаб-формати. Послідовність</p>

<p>навчання.</p> <p>Спираються на: діалогічний, діяльнісний, компетентнісний, практико-орієнтований підходи.</p> <p>Технологічні моделі: кооперативне навчання, колективно-групове навчання, ситуативне навчання, опрацювання дискусійних питань.</p> <p>Інструменти: інтерактивні вправи («Мозковий штурм», «Дебати», «Синтез думок», «Загальний проєкт», «Пошук інформації», «Коло ідей», «Акваріум», «Уявний мікрофон», «Метод ПРЕС», «Древо рішень», «Займи позицію», «Ажурна пилка», «2-4 – всі разом»), рольові ігри, комунікативні ситуації, робота в мікрогрупах, схеми-опори, приписи.</p>	<p>закладу освіти і роботодавця, планування освітньо-виробничого процесу);</p> <p>– наставницькі (координація дій педагога і наставника підприємства);</p> <p>– навчально-виробничі (узгодження навчальних і виробничих завдань у галузях будівництва і зварювання);</p> <p>– проблемно-дискусійні (вироблення колективних рішень у ситуаціях невизначеності);</p> <p>– рефлексійно-аналітичні (осмислення досвіду організації дуального навчання).</p> <p>Професійний контекст: спільна діяльність педагога професійного навчання, здобувачів</p>	<p>застосування:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Постановка проблемної фахової ситуації дуального навчання. 2. Організація діалогової взаємодії учасників. 3. Обговорення позицій і варіантів рішень. 4. Узгодження колективного педагогічного рішення. 5. Рефлексійне осмислення результатів взаємодії.
--	---	--

	освіти та представників роботодавця в умовах дуального навчання.	
Симуляційні технології		
<p>Симуляційні педагогічні технології – технології навчання, що забезпечують моделювання фахових ситуацій дуального навчання в умовах, наближених до реальних, без ризиків для безпеки учасників освітнього процесу.</p> <p>Спираються на: діяльнісний, компетентнісний, практико орієнтований, контекстний підходи.</p> <p>Технологічні моделі: імітаційна (відтворення професійних дій), ситуаційна (моделювання виробничих умов), тренінгова (відпрацювання алгоритмів дій), сценарна (програвання варіантів професійної поведінки).</p> <p>Інструменти:</p>	<p>Зміст симуляцій: фахові ситуації організації та реалізації дуального навчання в галузях будівництва і зварювання.</p> <p>Типи фахових ситуацій:</p> <ul style="list-style-type: none"> – навчально-виробничі (виконання зварювальних і будівельних операцій); – безпекові (дотримання вимог охорони праці, реагування на небезпечні ситуації); – організаційні (планування та координація навчально-виробничого процесу); – наставницькі (педагогічний супровід здобувачів 	<p>Ролі учасників: студент (виконання змодельованих професійних дій), викладач (організація і супровід симуляції), наставник підприємства (експертне оцінювання відповідності дій виробничим вимогам).</p> <p>Форми реалізації: симуляційні заняття, тренінги, практичні роботи, віртуальні лабораторії.</p> <p>Послідовність застосування:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ознайомлення з умовами змодельованої фахової ситуації. 2. Виконання професійних дій у симуляційному середовищі. 3. Фіксація та аналіз результатів виконання завдань. 4. Корекція дій з урахуванням рекомендацій викладача і наставника. 5. Рефлексійне оцінювання професійного досвіду.

<p>симулятори, віртуальна та доповнена реальності (VR/AR), цифрові тренажери, моделі виробничих процесів, навчально-виробничі симуляційні середовища.</p>	<p>освіти під час виконання робіт); – оцінювально-контрольні (аналіз якості виконання робіт і результатів навчання). Професійний контекст: діяльність педагога професійного навчання та здобувачів освіти в умовах поєднання навчання і виробництва.</p>	
Проектні технології		
<p>Проектні педагогічні технології – технології організації навчальної діяльності, спрямовані на розв’язання комплексних професійно орієнтованих завдань шляхом поєднання теоретичних знань і практичних дій у процесі проектування елементів освітнього процесу дуального навчання. Спираються на: діяльнісний,</p>	<p>Зміст проєктної діяльності: моделювання фахових ситуацій організації дуального навчання в галузях будівництва і зварювання. Типи фахових ситуацій: – організаційні (планування освітнього процесу, розроблення графіків чергування</p>	<p>Ролі учасників: студент (розроблення та реалізація проєкту), викладач (консультування, координація, експертиза), наставник підприємства (оцінювання відповідності проєктних рішень виробничим умовам). Форми реалізації: індивідуальні та групові проєкти, командна робота, проєктні семінари, захист проєктів. Послідовність застосування: 1. Визначення проблеми та мети проєкту в контексті дуального навчання.</p>

<p>компетентнісний, практико-орієнтований, проблемний підходи.</p> <p>Технологічні моделі: навчально-проектувальна (розроблення педагогічного продукту), дослідницька (аналіз умов і вимог), прикладна (створення практично значущого результату), командна (спільна робота учасників).</p> <p>Інструменти: проектні завдання, технологічні карти навчально-виробничих робіт, планувальна документація, цифрові засоби проектування, презентаційні матеріали.</p>	<p>навчання і роботи);</p> <p>– навчально-виробничі (проекування технологічних карт, завдань для бази роботодавця);</p> <p>– наставницькі (визначення функцій педагога і наставника у проєкті);</p> <p>– методичні (розроблення елементів навчально-методичного забезпечення дуального навчання);</p> <p>– оцінювально-контрольні (визначення критеріїв і показників результатів навчання).</p> <p>Професійний контекст: діяльність педагога професійного навчання з проєкування, організації та оцінювання освітньо-виробничої діяльності в</p>	<p>2. Аналіз умов реалізації проєкту (освітніх і виробничих).</p> <p>3. Проєкування педагогічного продукту.</p> <p>4. Презентація та обговорення проєктних рішень.</p> <p>5. Оцінювання результатів і рефлексійне осмислення досвіду.</p>
---	---	---

	умовах дуального навчання.	
Технології ігрового проєктування		
<p>Технології ігрового проєктування – педагогічні технології, що поєднують елементи ігрового моделювання та проєктної діяльності з метою відтворення фахових ситуацій дуального навчання через виконання професійних ролей і прийняття педагогічних рішень у змодельованому освітньо-виробничому середовищі.</p> <p>Спираються на: діяльнісний, компетентнісний, практико-орієнтований, контекстний підходи.</p> <p>Технологічні моделі: рольова (виконання професійних ролей), сценарна (проєктування ігрових ситуацій), імітаційно-проєктна (поєднання гри і проєктування), командна (спільне прийняття рішень).</p> <p>Інструменти:</p>	<p>Зміст ігрового проєктування: моделювання фахових ситуацій організації та реалізації дуального навчання у галузях будівництва і зварювання.</p> <p>Типи фахових ситуацій: – організаційно-управлінські (планування дуального навчання, розподіл ролей між учасниками); – наставницькі (взаємодія педагога професійного навчання і наставника підприємства); – навчально-виробничі (поєднання навчальних і виробничих завдань у змодельованих умовах); – проблемно-</p>	<p>Ролі учасників: студент (виконання професійної ролі, прийняття рішень), викладач (проєктування ігрової ситуації, модерація), наставник підприємства (експерт, оцінювання рішень з позицій виробничої практики).</p> <p>Форми реалізації: рольові та ділові ігри, командні ігрові проєкти, тренінгові заняття, хаб-формати.</p> <p>Послідовність застосування: 1. Проєктування ігрової фахової ситуації дуального навчання. 2. Розподіл професійних ролей між учасниками. 3. Реалізація ігрового сценарію та прийняття педагогічних рішень. 4. Аналіз результатів ігрової діяльності. 5. Рефлексійне осмислення професійного досвіду.</p>

<p>рольові ігри, ділові ігри, управлінські ігри, сценарії професійної діяльності, ігрові проекти, ситуаційні завдання, цифрові ігрові середовища.</p>	<p>конфліктні (прийняття рішень у ситуаціях невизначеності); – оцінювально-рефлексійні (оцінювання результатів діяльності учасників). Професійний контекст: діяльність педагога професійного навчання в умовах взаємодії закладу освіти, роботодавця і здобувачів освіти в процесі дуального навчання.</p>	
Рефлексійні технології		
<p>Рефлексійні педагогічні технології – технології організації навчальної діяльності, спрямовані на усвідомлення, аналіз і оцінювання майбутніми бакалаврами із професійної освіти власного досвіду організації та моделювання фахових ситуацій</p>	<p>Зміст рефлексійної діяльності: осмислення досвіду моделювання і реалізації фахових ситуацій дуального навчання в галузях будівництва і зварювання. Типи фахових ситуацій:</p>	<p>Ролі учасників: студент (самоаналіз і самооцінювання діяльності), викладач (організація рефлексії, надання зворотного зв'язку), наставник підприємства (експертне оцінювання професійних дій). Форми реалізації: індивідуальна рефлексія, групові обговорення, рефлексійні сесії, аналітичні звіти. Послідовність</p>

<p>дуального навчання.</p> <p>Спираються на: рефлексійний, діяльнісний, компетентнісний, практико-орієнтований підходи.</p> <p>Технологічні моделі: аналітико-рефлексійна (аналіз професійних дій), оцінно-рефлексійна (оцінювання результатів діяльності), самооцінювальна (усвідомлення власної професійної позиції), корекційна (визначення напрямів удосконалення).</p> <p>Інструменти: рефлексійні щоденники, портфоліо професійного зростання, аналітичні звіти, чеклісти самооцінювання, рефлексивні запитання, зворотний зв'язок.</p>	<p>– навчально-виробничі (оцінювання виконання професійних дій);</p> <p>– організаційні (аналіз прийнятих педагогічних рішень);</p> <p>– наставницькі (осмислення взаємодії з наставниками підприємств);</p> <p>– оцінювально-контрольні (аналіз результатів навчально-виробничої діяльності);</p> <p>– професійно-рефлексійні (усвідомлення власної ролі педагога професійної освіти в дуальному навчанні).</p> <p>Професійний контекст: діяльність педагога професійного навчання в умовах поєднання навчального і виробничого</p>	<p>застосування:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Фіксація досвіду виконання фахових завдань. 2. Аналіз результатів діяльності та прийнятих рішень. 3. Самооцінювання професійних дій. 4. Обговорення результатів і отримання зворотного зв'язку. 5. Визначення напрямів подальшого професійного вдосконалення.
--	---	--

	компонентів дуальної форми підготовки.	
--	--	--

Електронне видання

Кучер Олег Анатолійович

**Методичні рекомендації
щодо підготовки майбутніх бакалаврів з професійної освіти
(будівництво і зварювання)
до організації дуального навчання в закладах освіти**

Підп. до розповсюдження 25.03.20264.

Формат 60x84/16. Умов. друк. арк. 5,64. Зам. №3562
Облік.-вид. арк. 4,20. Папір офсетний. Гарнітура Таймс.
Видавництво Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка
41400, м. Глухів, Сумська обл., вул. Київська, 24
тел/факс (05444) 2-33-06.

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи СМв №046 від 16 червня 2014 року